

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Evfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Június 7.

23. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Előterjesztés a theol. fakultás ügyében.

(Vége.)

Ezek után, méltóságos Igazgató-Tanács, át-
térek a fakultás elhelyezésére szükséges építkezés
kérdésére. Van szerencsém, az építés tervét és
részletes költségvetését Feszty Gyula, budapesti
mű-építész úr által alapos részletességgel kidol-
gozva, és csatolva ahhoz t. Herceg Lajos, helybeli
főmérnök urnak, felkérésem folytán, arra megtett
észrevételeit $\frac{1}{2}$. alatt betérjeszteni, s azok könnyebb
áttekintése, s általában gyorsabb tájékozás végett,
a theologiai fakultás épületének leírását, lehető
röviden, ide iktatni.

Az épület U alakban, főhomlokzatával a bel-
és külmagyar-utca szabályozási színvonalában a
Trencsin-térre, egyik szárnyával a Postakert-utcára,
a másikkal a szomszédos Bánffy-telekre néz. Az
épület két emeletes. Főhomlokzata 28.6 méter, a
Postakert-utca felőli homlokzata pedig 64.3 méter
hosszu; a Bánffy-telek felőli udvari szárny-épület,
a szomszéd felől tűzfalal, 45.1 méter.

A Trencsin-tér és a Postakert-utca sarkán
egy diszes kupola van alkalmazva.

Az épületnek főbejárata a Trencsin-tér felőli
kapu, mellék-kapuja a Postakert felől van. A fő-
bejárattól diszes lépcsőzet vezet a felső emele-
tekre. A mellék-kapunál a mellék-lépcső számára
külön lépcsőházzal van gondoskodva.

Az épület összes szobái négy méter magasak;
a földszint padozata a talajszínnél két méterrel
magasabban fekszik. Az épület beosztása különben
a következő.

A) *Földszint.* A Trencsin-téri kapu-bejárattól
jobbra és balra három bolthelyiség van, melyek
a Trencsin-térre nyílnak és az alszinten hozzájuk
tartozó raktár-helyiségekkel bírnak. Ezeken kívül,
a postakert-utcai szárnyon két nagyobb lakás, há-
rom nagy szoba, egy kisebb szobával, és két kisebb
lakás két nagyobb és két kisebb szobával; az

udvari balszárnyon pedig egy nagyobb lakás három
nagy szobával; összesen öt lakás van tanárok
számára, a melyek előszoba, konyha, kamara és
fürdőszobával, valamint a lakásokban klosett-beren-
dezéssel vannak ellátva. Azon kívül, a balszárnyon,
a főlépcső közelében, az Igazgató szobája, elő-
szobával, és szolgaszoba; a balszárny végén könyv-
tári terem és olvasó szoba; a jobbszárny végén
tanácskozási terem, előszobával.

B) *Első emelet.* A főlépcső mellett, a Trencsin-
tér felé, egy 200 m² területtel bíró díszterem van
elhelyezve, egyik oldalán vasoszlopokon nyugvó
galleriával, melynek magassága az épület második
emeletét is igénybe veszi. A díszterem mögött,
az udvarfelőli traktuson 2.5 méter széles folyosó
vezet a jobb-szárnyon elhelyezett két kis teremhez,
és négy tanteremhez, mely előtt 2.3 méter széles
előterek vannak. Az egyik kis terem 72 m², a má-
sodik, valamint a tanteremek, 45 m² területtel bir-
nak. Ugyan ezen a részen, a szárny végén, van
még egy tanári lakás három nagy és egy kis
szobával, a földszinti lakások szerinti berendezéssel.
A balszárnyon a főlépcsőtől végig menő folyosó
mentén öt nappali tanuló-terem, és a végén egy
52 m² területtel bíró zene-terem van. A szükségelt
klosett-berendezések és szolgaszoba a közép-traktus
udvar felőli részén vannak elhelyezve.

C) *Második emelet.* A jobbszárny végén el-
helyezett egy három nagy szobából és a fenn
leírt mellék-berendezésekkel ellátott tanári lakáson
kívül, van egy háló-terem tizenöt, és egy huszonöt
személy részére; egy mosdó-helyiség ugyanannyi,
és egy beteg-szoba nyolc személy részére, elő-
szobával, melyekhez a hozzá-járat, az említett 2.5
méter folyosón át, a fő- és mellék-lépcsőn egyiránt
vezet. A balszárnyon szintén egy hálóterem tiz,
s egy pedig huszonöt személy részére a meg-
felelő mosdó-helyiségekkel, a szükségelt klosett-
berendezéssel, valamint egy szolgaszoba foglalják
el a második emelet további részét.

D) *Alsztint.* A földszinten elhelyezett három bolthelyiség számára az alsztinten elhelyezett raktárhelyiségeken kívül, a jobb szárnyon két nagy konviktusi étterem, előtér konyhával, a konviktuskezelő számára egy nagyobb, s egy kisebb szoba, továbbá egy mosókonyha, mángorlóval és konyhával; és egy házfelügyelői lakás egy nagyobb, s egy kisebb szobával, konyhával és kamarával; valamint a portás számára egy szoba és szerkamra, s az ezen lakáshoz szükséges helyiségek vannak elhelyezve. A balszárnyon és középen fáskamrák és pincék vannak.

*

A diszterem és melléktermek, igazgatói szoba, és lakszobák tölgy-parkettel, a többi szobák fenyőpadozattal vannak ellátva.

Az összes helyiségek számára a vízvezetékéről addig is, míg a városi vízvezeték bekapcsolható lehetne, gondoskodva van oly módon, hogy a szükséges, egyelőre kútból nyerendő víz, szivattyu segítségével, a padláson elhelyezett tartányokból vezetetik.

Az étkező helyiségek, boltok, termek, lépcsőházak, folyósók, mosókonyha és klosettek gázvilágításra vannak felszerelve. Az ürülékeknek a nagy pócegödrökbe csatornázás segítségével való bevezetéséről szintén gondoskodva van.

A tágas udvaron kívül, az épület mögött egy 1500 m² terület nagyságu, s a Szamos-ágra kirugó parkozott kert van, mely a tanuló ifjuság számára igen előnyösen lesz felhasználható.

Megjegyzem végül, hogy az utca felőli földszinti ablakok faredőnyökkel vannak felszerelve.

Önkint értetik, hogy az e pontban jelzett mellékletek a főtiszt. közgyűlésnek bemutatandók lesznek.

A nagyszabásu építkezés keresztülvitele a folyó és jövő év feladata leendő, s a mint már fennebb a költség-előirányzat rendén jeleztem, legjutányosabban egy törlesztési kölcsön felvétele útján eszközölhető. Ennek igazolására 1/100 alatt mellékelem a budapesti «Magyar Jelzálog Hitelbank» offertjét, mely részben a Budapesten tervezett, s külön előterjesztés tárgyát képező építkezések, részben a fakultás épületére vonatkozó kérdés elbírálásának szolgál alapjául. E szerint, a nevezett jelzálogbank kész egyházkerületünknek, ötven évi időtartam alatt, 4,95 százalékkal törlesztendő jelzálogi kölcsönt, beleszámítva az évi annuitásokat is, a kibocsátandó zálogleveleket 96,50 százalékos árfolyammal fizetve ki, rendelkezésére bocsátani.

Kilátásunk lehet arra, hogy a pénzpiac kedvezőbb alakulása folytán, ennél még kedvezőbb feltételeket is eszközölhetünk ki. A mi a fakultás építésére és részben belső felszerelésére szükséges, s a költségvetésben részletesen feltüntetett 160,000 forint kölcsönnek biztosítását illeti, ennek nagy részére leköthető maga az emelendő épület, és másod sorban a fakultás tulajdonát képező Plihálféle házastelek.

A főtiszt. közgyűlésnek, azonban, nem csak erre kell engedélyt adni, hanem arra is, hogy a mennyiben ez objektumok értéke nem nyújt elég biztosítékot, az egyházkerület tulajdonát képező, még erre szükséges ingatlan leköttesse.

És most, méltóságos Igazgató-Tanács, előterjesztésemet bevégezvén, nem szűnök meg, hálát adni istennek, hogy ezt megtehettem, s tisztelettel kérem a mélt. Igazg.-Tanácsot, miszerint méltóztassék, előterjesztésemet magáévá téve, ennek alapján körvonalazni, illetve, megállapítani ama határozati javaslatot, mely felöleli a theologiai fakultás kérdését, illetve, megvalósítását a maga egészében, s ezt elfogadás végett a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé ajánlattal felterjeszteni.

Főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés!

Igazgató-Tanácsunk főtiszt. püspök aa.-nak emez előterjesztését alapos vizsgálat és beható tárgyalás után elfogadván, megáévá tette, s ennek folytán javasoljuk, miszerint méltóztassék a Ferenc-József Tudomány-Egyetemmel lehetőleg kapcsolatba hozandó evang. ref. theologiai fakultás ügyében tett emez előterjesztésünket örvendetes tudomásul venni, s határozatilag kimondani, hogy:

1. A beterjesztett költség-előirányzatot 367,295 forint 21 kr. tőkeértékkel, 32,012 frt. 20 kr. évi szükséglettel, és 32,393 frt. 25 kr. évi fedezettel, s e szerint, 381 forint 5 kr. felesleggel helyben hagyja, s megerősíti.

2. A theol. fakultás tényleges megnyitásának idejéül 1895 szeptember 1-ső napjait tűzi ki, és engedélyt ad arra, hogy Igazgató-Tanácsunk azon ünnepélyes alkalomra, az egyházkerület nevében, az egyetemes konventet meghívja, esetleg rendes ülésének itt tartására fölkérje.

3. Felhatalmazza Igazgató-Tanácsunkat arra, hogy a rendes törvényes eljárás kivételes mellőzésével, a theol. fakultásnál szervezett öt rendes, és két docensi állást, püspök aa. ajánlatára, a legkiválóbb szakerők tekintetbe vételével, meghívá-

sok, s a mennyiben ennek szüksége fenforog, külön-külön megegyezés útján töltsse be.

4. A fakultás elhelyezésére szükséges és Feszty Gyula, budapesti műépítész által készített és bemutatott épület tervét és költségvetését elfogadja, érintetlen hagyván Igazgató-Tanácsunknak azon jogát, hogy a kivitelnél netalán szükségesnek mutatkozó változtatásokat megtétethesse.

5. Beleegyezik abba, hogy az építés költségvetésének rendén feltüntetett, s árlejtés útján lehetőleg mérsékelhető 163,000 forintnyi összeget jelzálog-kölcsön útján szerezze be, és pedig a theol. fakultás terhére, s engedélyt ad arra, hogy a fakultás épülete, s a tulajdonát képező Plihál-féle házastelek jelzálogi lekötése, ha nem szolgálna elegendő biztosítékul, a fedezetlenül maradó összeg erejéig, az egyházkerület tulajdonát képező más ingatlan is, mellék-jelzálogképp. köttessék le.

6. Felhatalmazza, s utasítja Igazgató-Tanácsunkat, hogy e végzését jelentse be tudomásvétel végett az egyetemes konventnek, s egyszersmind a vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter ural indítsa folyamatba a hivatalos tárgyalást a theol. fakultásnak a Ferenc-József Tudomány-Egyetemmel kapcsolatba hozása nagy fontosságú kérdésében, kikérve e tekintetben az egyetemes konvent hatályos közbenjárását is.

7 Végül, felhatalmazza Igazgató-Tanácsunkat arra, hogy az előbbi határozati pontok korlátai között mindazt, a mit a theol. fakultás érdekében szükségesnek talál, megtehesse, eljárásának eredményéről a jelentést elvárván.

Fogadja a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés kiváló atyafiságos tiszteletünk nyilvánítását.

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás.)

g) A gimnáziumainkat ez időben látogató miniszteri megbízott hivatalos jelentése következtében a közoktatási miniszterium 6327—1893. számú leiratban tudatta az Ig.-Tanácssal, hogy a nagy-enyedi főgimnáziumban a vidéki népiskolákból jövő oly tanulókat is, kik a 4 elemi osztály elvégzését tanusító bizonyítványt hoznak magukkal, csak felvételi vizsgálat alapján veszik fel az I. gimn. osztályba. Minthogy ez az eljárás, a leirat szerint, az 1883. évi XXX. t.-c. 10-ik §.-ába ütközik, felkértem az Ig.-Tanács, hogy a felvételi vizsgálat mellőzését rendelje el.

Feleletre vonatván az Ig.-Tanács részéről a nagy-enyedi kollegium előjárósága, ennek felvilágosító iratából az tünt ki, hogy a nagy-enyedi főgimnázium igazgatósága, a hivatolt törvényszakasz szoros értelme szerint, mindig csak oly tanulókat vett fel, a kik a szakasz-

ban jelzett előfeltételeknek megfeleltek. Sőt, mindig fel is vett minden ilyen tanulót, föltéve, hogy 12 évet meghaladó életkora, vagy rendellenes egészségi állapota nem górdított akadályt és föltéve, hogy az illető semmi egyebet nem kívánt, mint azt, hogy rendes tanulóul egyszerűen fölvétessék. A tényállás azonban, mely a közoktatási miniszterium észrevételére alkalmat adott, a következő.

Nagy-Enyeden a főgimnáziummal kapcsolatos és arra készítõ elemi iskola is van. Azokat a tanulókat, kik az elemi iskola 4 osztályát végezték, nemcsak bizonyítványaik szerint, de lehetőleg egyénenkint is a gimnáziumi igazgató és tanári kar, már a megelőző iskolai évről ismeri, s úgy akkor, a mikor beiratkoznak, egyszersmind, kéréseikhez képest, tandíjmentességre, cipó s egyéb jótéteményekre bizton ajánlhatja, s õket a kollegium rendszere szerint, az együtt-lakásra, valamint felügyelő (ugynevezett «magántanító») deákok keze alá teljes körületekintéssel rendelheti. Amde a vidékről, s rendszerint messziről újan jövő tanulókkal szemben az igazgatóság nincs ebben a helyzetben. Népiskolai bizonyítványuk alapján akadálytalanul felvehetné ugyan õket a gimnáziumba, de mivel egyszersmind felügyelőt is kell számukra rendelnie, s mivel, igen ritka kivétellel, valamennyiöknek együttlakás, tandíjmentesség és egyéb jótétemények iránti kérelmét kell azonnal honorálnia: a végre, hogy a felügyelők kiszemelésénél a növendékek készütségének erős és gyenge oldalaira figyelemmel lehessen s a végett, hogy a számukra folyósítandó jótéteményekre érdemes voltukat kipuhathassa az »alma mater« nevében, némi tájékoztató és ismerkedő vizsgálatnak kell õket alá vetnie (értelmes olvasás, helyesírás, főbeli számvetés köréből). A kik e vizsgálaton beválnak, azok nemcsak beiratkoznak, hanem a kért jótéteményeket is részben, vagy egészben, az együttlakásra felvételt minden esetre, megnyerik, akik be nem válnak, azoktól a kért jótétemények kifejezetten megtagadtatnak és az ilyenek rendszerint, és igen helyesen, be sem iratkoznak a gimnáziumba.

Ha egyesek mégis, módjuk levén saját költségükön tanulni, beiratkoznak: a jelzett vizsgálat eredménye szerint, oly felügyelő tanító keze alá oszthatók be, ki készütségük hiányain legvalószínűbben segíthet.

Nyilvánvalólag, ezek a vizsgálatok, csak más, közönségesen elfogadott jelzés hiányában, nevezhetők »felvételi« vizsgálatoknak. Rendeltetésük nem az egyszerű felvétel kérdésében való döntés, hanem az újan jött tanulóknak egymáshoz, s a kollegium IV-ik elemi osztályának mértékéhez viszonyítása jótétemény kéréseik, bealákásra felvételük, minden esetre pedig nevelői csoportosításuk szempontjából. Az pedig önként is értetik, hogy e vizsgálatok mindig teljesen díjtalanok.

A közoktatási m. kir. miniszteriumnak fönebb idézett leiratára 1156—1893. sz. a. kelt válaszban fölfejtett a n.-enyedi főgimnáziumnál gyakorlatban lévő vizsgálatok imént vázolt módja és célja, kifejezetten az előjáróság abbéli meggyőződése, hogy e vizsgálatok a nagy-enyedi kollegium szempontjából fentartandók és hogy azok sem az idézett törvényszakaszszal, sem más törvénnyel ellentétben nem állanak, sőt az állami föfel-

ügyelet gyakorlása céljából ez ideig Nagy-Enyeden megfordult miniszteri megbizottak némely reflexióival is tárogathatók.

Azonban, a viszont válaszul vett (32,938—1893.) miniszteri leiratban kijelenti a miniszterium, hogy kénytelen 6327—1893. szám alatt kelt rendeletét egész terjedelmében fentartani s azt, hogy a népiskola 4 alsó osztályának sikeres elvégzését tanusító növendékekkel bárminő felvételi vizsgálat tartassék, a törvény alapján megtiltja. Az előljáróságnak mindenestre módjában fog állani, a szóban lévő jótéteményeket megvonni azoktól, kik azokra érdemtelnek.

A nagyméltóságu miniszterium e kijelentését, a nagy-enyedi kollegium előljárósága, ugyszintén az Igazgató-Tanács is, sérelmesnek találván, elhatározta, hogy e tárgyban, saját jogainak tudatával, az Egyetemes Konventet támogató közbenjárásra kéri fel. S e végre, mint-hogy az iskolai segélyek nyújtása, s az együtt-lakásra felveendő tanulók didaktikai szempontból való csoportosítása feltételeire és módozataira nézve az 1833. évi XXX. t.-c. 10. §. irányt nem ad s megszorítás, vagy tilalom benne nem foglaltatik: méltóztassék az Egyetemes Konvent a vallás és közoktatási m. kir. miniszteriumnál kieszközölni, hogy a nagy-enyedi kollegium előljárósága, az együtt-lakásra (internatusba) és jótéteményekért kérelmező I. oszt. gimnáziumi tanulók felvételénél, az illető tanulók anyagi és szellemi érdekeinek szem előtt tartásával, ugy, mint eddig is tette, jövőre is szabadon intézkedhessék.

Kollegiumaink statisztikai képét egészen megbizható, részint kebl. részint külhatósági birálaton átment adatokból állíthattam össze. Általában véve, rendezett viszonyokról szólhatok, a melyek közt a didaktikai és a nevelési mozzanatok száma és tanulsága a multhoz képest növekedőben van.

Egyházkerületünk hét kollegiumába járt, az 1892 1893-ik évben, összesen 2827 tanuló (82-vel több, mint tavaly); s ezek közül tanult a n.-enyedi theologiai akadémián 42, a n.-enyedi tanítóképzőben 47, a hét főgimnáziumban 1786; a gimnáziumokkal kapcsolatos elemi iskolákban 952 növendék. A részletekre nézve tájékoztatnak az I. és II. számú táblás kimutatások.

Hivatalának élve, működött 27 gondnok és 142 tanerő, még pedig a) a n.-enyedi theologiai akadémián 5 rendes, 1 helyettes tanár; a hét főgimnáziumban 112 tanár (63 rendes, 15 helyettes, 7 kebl. vallástanár, 20 óraadó és 7 rendkívüli tárgyat tanító); b) a tanítóképzőben 7 tanár; c) az elemi iskolában 17 tanító. Részleteit lásd a VII. és VIII. sz. mellékleteken, hol a tanárok és tanítók képesítési viszonyai is feltüntetve vannak.

A gimnáziumi tanulók szülei közt volt polgári állásukra nézve, (lásd a III. sz. a. csatolt rovatos kimutatást) őstermelő 514, iparos 174, kereskedő s vállalkozó 88, tisztviselő 349, katona 10, más értelmiségi (pap, orvos, ügyvéd, tanár, tanító, mérnök, író, művész) 426, szolgálatból élő 53, magánzó 40. E kimutatás szerint, a szülőknek 47.5 százaléka tisztviselő s más értelmiséghez tartozó, 52.5 százaléka pedig őstermelő, iparos, kereskedő s személyes szolgálatot tevő. A miből azt a kö-

vetkeztetést vonhatjuk le, hogy nálunk a tanulók szülői nagy részben nem azért adják fiaikat a gimnáziumba, mert maguk is az értelmiségi osztályhoz tartozván, fiaikat is értelmiségi pályára szánják, azaz, nem adják iparosnak, vagy kereskedőnek, hanem éppen az iparosok kereskedők, földmivelők gyermekei képezik nálunk a gimnáziumi tanulók nagyobb kontingensét, s általában nálunk is, mint országosan, a szülők, bármily társadalmi állásuak legyenek is, leginkább gimnáziumba küldik fiaikat, még ott is, hol más nemű középfoku tanintézetek léteznek, kétségtelenül azért, mert meg vannak győződve, hogy a gimnáziumban nevelt gyermekeik legjobban fogják magukat az életben érvényesíthetni.

A nyilvános vizsgálatok mindenütt és szabályszerűen megtartattak.

Papi szigorlat tartatott Nagy-Enyeden 1892. szeptember 1-ső és 2-ik napjain. a) Első lelkész-képesítő vizsgálatra jelentkezett tizenhét végzett theologus ifju, kik közül jelesen képesített hat, jól öt, egyszerűen hat. b) Második lelkész-képesítő (gyakorlati) vizsgálatra jelentkezett hét papjelölt, kik közül jelesen képesített négy, jól három. Theologiai magántanári vizsgálat tartatott 1892 szeptember 2-án. Vizsgálatra jelentkezett két akademitá papjelölt, u. m. Nagy Károly, a dogmatikai és bölcsészeti, Jancsó Sándor, az egyháztörténelmi és dogma-történelmi szakcsoportból. A theologiai tanárságra mindketten egyhangulag képesítették.

Néptanítói képesítő vizsgálat tartatott 1893 júniusban, Csathó János, királyi tanácsos jelenlétében, ki egyházkerületi biztos minőségben elnökölt a vizsgálatokon. Vizsgálatra bocsáttatott kilenc tanító-jelölt, kik közül négy kitünőleg, kettő jól és egy elégségesen képesített néptanítóságra.

A hét főgimnáziumban osztályoztatott, a megtartott nyilvános vizsgálatok alapján, mindössze 1,654 növendék, még pedig nyolc százaléka minden tantárgyból jelesen, tizenhét százaléka minden tantárgyból jól, negyvenhat százaléka minden tantárgyból elégségesen, tíz százaléka egy tárgyból elégtelenül, hat százaléka két tárgyból elégtelenül, és tíz százaléka több tárgyból elégtelenül. Ez az eredmény ebben a formában csaknem egészen megegyezik az ország összes középiskoláiról szóló miniszteri jelentés hasonló adataiból vont százalékos eredménynyel. A meenyiben azonban tudvalevő dolog, hogy az ilyen általánosításnál a szigorubb mértéket tartó intézet adatai enyhítik a kegyelmes osztályozáshoz szokott intézet adatait, és viszont, úgy, hogy ámbár tanulságos voltát a fentebbi átlag-adatoknak elvitatni, nem lehet, tulajdonképpen mégis a részletekbe való bepillantás szolgáltatja az igazi kriteriumot ahhoz, hogy helyes, vagy szélsőséges úton járt-e valamely intézet az u. n. klaszszifikálás alkalmával, azért idecsatoltan szolgáljanak tanulságul a részleteket feltüntető IV. a) és IV. b) jegyű rovatos kimutatások.

A kollegiumok elemi osztályaiban osztályoztatott vizsgálatok alapján mindössze 870 növendék; ezek harminchét százaléka kitünő, vagy jeles, huszonkét százaléka jó, huszonnégy százaléka elégséges és tizenöt százaléka elégtelen általános osztályzatú.

Az érettségi vizsgálatok eredményéről tájékozást nyújt a VI. jegyű rovatos kimutatás. Vizsgálatra jelent-

kezett a hét teljes gimnáziumnál összesen 106 ifju, szóbelire bocsáttatott 103. Érettnak nyilvánított kilencvenkettő, még pedig: tizenkettő jelesen, huszonkilenc jól, és ötvenegy egyszerűen. Ismétlő vizsgálatra utasított három, javító-vizsgálatra egy évre kettő, kevesebb időre hat.

Az érettségi vizsgálatokról elmélkedve, örömmel említem meg a közoktatási miniszter úr 29.703—1892. XII. 23. számú elismerését, melylyel a nagy-enyedi főgimnáziumi tanári kart, különösen pedig a latin nyelv tanárait kitüntette, az érettségi vizsgálaton feltűnt szép eredményért.

A rendkívüli tantárgyak tanulásában elért eredményt az V számmal jelölt rovatos kimutatásban méltatom. Tanult a hét kollegiumban francia nyelvet ötvenhárom, angol nyelvet egy, rajzot 184, mintázást kettő, műéneket 406, zenét 126, gyorsírást huszonhét és egésségtant harminchét tanuló.

A felhozott számadatok tüzetesebb tanulmányozása és azok magyarázatául szolgáló hivatalos évi jelentések arról győztek meg, hogy a szellemi élet, a növelés, megoktatás eredménye mind a hét kollegiumban, noha sok akadálylyal, nem egy kedvezőtlen és zavaró körülmény-nyel, így, pl. a tanerők kellő számának még mindig érezhető hiányaival kellett küzdeniök, a meglevők fokozott tevékenysége mellett, az idén sem maradt a követelhető színvonalon alul, itt-ott teljes siker koronázta a tanítók fáradozásait. A tanuló ifjúság a tanterv-követelte mértéket elérte, érettebb része, főleg az önképző-körök keretében, meg is haladta.

Az ifjúság magaviselete megfelelt a tanárkarok és előljáróságok várakozásának. Eltanácsolás foganatosítása csak négy esetben vált elkerülhetlenné, ezek közül is csak kettő súlyosabb erkölcsi beszámítás alá eső kihágásért: idegen tulajdon megsértéseért. A büntetések kiszabásában nagyobb szerepe volt az elnéző atyai indulatnak, mint a szigorinak, minek bizonyossága az a körülmény, hogy egy néhány eltanácsolást, elsőfoku ítéletének megváltoztatásával, az illető előljáróságok enyhébb büntetésre változtattak.

Örvendetes haladásnak tartom, hogy a kollegiumok a rendelkezésükre álló eszközökhöz képest, a nevelés másik ágát, a testi nevelést is kellő ellátásban részesítették. Ifjúságunkban megvan a hajlam és kedv a testgyakorlás mindenféle neméhez annyira, hogy még rendszer torna-órákon kívül is szívesen felkeresi a hozzáférhető tornaeszközöket és gyakorló helyeket. Ezt tudva, csak sajnálni lehet, hogy a magyar tanulók 1893. évi országos tornaversenyén egyetlen egy intézetünk sem vett részt. Azonban, tévednénk, ha azt hinnők, hogy kollegiumaink előljárói és tanárai nem méltányolják kellően az országos tornaversenyek által megvalósult gyönyörű eszmét, vagy hogy elmaradottságuk tudatában, a mint ezt a napilapok egy része állította, nem bocsátják a gondjaikra bizott tanintézetek ifjúságát a nyilvános versenyre. E vád, ha ugyan annak mondható, nem illetheti kollegiumainkat, melyek a tornászat terén mindenestre produkálnak annyit, mint a más jellegű vidéki középiskolák; hanem vannak tárgyi okok, melyek várakozó helyzetben tartják kollegiumainkat, a míg torna-versenyekben való részvételük módja és körülményei kedvezőbbben nem állapíttatnak meg. Ilyen tárgyú ok, a

többi közt, a tetemes költség, illetőleg, az a körülmény, hogy a vidék a versenyre vágyó tanulók közül nem ügyességük, hanem pénzük szerint kénytelen választani, mert hát egy ilyen kirándulás minimo calculo fejünkint 16—20 frtba kerül, a mennyit sok szülő, tapasztalat szerint, éppen a jobb tornászok szegény sorsuak, képtelen előteremteni. S ott fenn Budapesten, a helyszínek újdonsága és a tornaszerek kipróbálatlansága, mindig nagy akadályára van a vidékiek sikerének. Nem különben a versenynek kései és apodiktikus közlése csak alkalmazkodásra kényszeríti a vidékieket, holott a budapesti intéző bizottság a versenyeket a főváros emberanyagára való tekintettel állapíthatja meg.

A míg ezek a hátráltató okok el nem hártatnak, nézetem szerint, a kollegiumok tartózkodva várakozó állásfoglalása méltánylandó.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy a kollegiumok tanárkarai rendre-rendre kezdik felkarolni és gyakorolni a testre és lélekre egyiránt üdvösen ható iskolai kirándulásokat. A kirándulások kérdése az erdélyrészi ref. tanárok értekezletét két ízben foglalkoztatta, mindkét alkalommal élénk érdeklődés mellett. Időközi szünetnapokon több tanár betegsége, vagy más nemű akadályoztatása esetén alig van alkalmasabb, tanulságosabb neme az ifjúság foglalkoztatásának. E hathatós nevelési eszköz alkalmazásában előljárnak: a nagy-enyedi, sepsiszentgyörgyi és szászvárosi kollegiumok.

(Vége következik)

Kerekes József jubileuma.

Szép és megható innepély folyt le folyó hó 2-án Zilahon. Ugyanis, ekkor innepelte meg Kerekes József, Szilágyvármegyének királyi tanfelügyelője a tanügy terén végzett fontos munkásságának negyedszázados jubileumát.

Kerekes József a legelső kinevezésü tanfelügyelők közül való, s kinevezési sorrend szerint, az ország legöregebb tanfelügyelője.

Az innepély benső családi körben folyt le. Üdvözltek az egyházi, s a tanügynek munkásai.

Az innepély a vármegyeház disztermében folyt le. Az üdvözlési sorrend a következő volt.

1. A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye küldöttségét Viski Pál, esperes vezette.

Az ev. ref. kollegium tanári karát Berényi János, igazgató tanár.

3. A zilahi állami népiskolák gondnoksága nevében dr. Németh Gyula, főgimnáziumi tanár.

4. A kisdedeket védő egyesület választmányja érzelmeit Juhos titkár tolmácsolta.

5. A helybeli ovoda felügyelő bizottsága nevében Kincs Gyula, főgimnáziumi tanár üdvözlte.

E küldöttségek után, Flóri Gyula, tanító-testületi elnök röviden összefoglalta a jubiléum érdemeit egy kis életrajzban, a végén a tanító-körnek emlék-tárgyát, egy pompás kiállítású emlék-albumot nyújtott át a szeretet, s tisztelet által diktált szavak kíséretében.

El lehet gondolni, hogy a meghatottság egyik részről sem hiányzott.

A jubiléumnál az elfogódás a legnagyobb fokban akkor

nyilvánult, mikor az egyház szolgálói üdvözölték. Üdvözölték, mint a «szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye» egyik legregibb tanácsbíráját, mint az erdélyi egyházkerület volt buzgó igazgató-tanácsosát s egyházkerületi képviselőt, ki magát minden körülmények közt az egyház hű fiának vallotta s megmutatta ezt nemcsak érzelemben, hanem tettekben is. Előkelő állását, tevékenységét tudta érvényesíteni mindig az egyház s annak iskoláival szemben.

Nagyon szívökre kötötte a tanügy összes munkásainak, hogy azon alapelvektől, melyeket ő mindig hirdetett, ne térjenek el soha, neveljék ezután is a gondjaikra bizott növendékeket vallás-erkölcsösen s erős hazafias

szellemben, mert ezek nélkül embert, társadalmi tagot elképzelni sem lehet,

A gyermekek által a szabatosan előadott «Szózat» fejezte be a szép ünnepet.

Délben az ünnepelt tiszteletére, mintegy 85 résztvevős közebéd volt.

A tósztok legnagyobb része az ünnepeltre és családjára vonatkozott. Kézről-kézre jártak a nagyszámmal érkezett üdvözlő táviratok.

Mi azzal a jó kívánságunkkal zárjuk be tudósításunkat, hogy a jubiláns tanfelügyelőt az Isten a haza s az anyaszentegyház javára még sokáig éltesse. (x).

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Deési Márton, Csernátoni Pál, és Pataki István, újítással vádolt, s 1673-ban a radnothi gyűlésbe idézett tandrok ellen felhozott vádpontok.

(Lásd rövid történetét Prot. Közlöny 1893. 45. szám Tofeus élete.)

I.

Deési Márton.

1. Az Krisztus eljövételéig az adósság le nem szállott, az bűn is el nem töröltetett.

Mint érti ezt, hogy az jövendő Messiásban való hiteket az régi Szent Atyáknak igazságul tulajdonította az isten?

3. A bűnbocsánat az újtestamentumi jók kezűl való?

4. A keresztség végben menetelég a régi atyáknak bűnök fenn volt.

5. Az újtestamentumban töröltetett el az bűn.

6. Az ó-testamentumban mindazonáltal nem tulajdonítottatott Mózes előtt, mert törvény nem volt.

7. Az aphasis = bűnbocsátás tulajdona az újtestamentumnak.

8. Az passiva justificatio nagyobb az újtestamentumban, mint az ó-ban.

9. Az ó-testamentomi hivek az ő igazságoknak és idvösségeknak megszerzetetését, mint jövendőt várták.

10. Az ó-testamentumi hivek akkor vöttek aztán az fiaságnak lelkét, az mikor eljött az időnek teljessége.

11. Az ó-testamentumnak lelke még az hivekben is félelemnek és szolgálatnak lelke volt.

12. Az ó-testamentum az Sina hegyétől fogva vagy on és attól kezdetetett.

13. Az újtestamentumbeli Szentek a mennyei Jeruzsalem fiai, mert azokhoz hasonlók a szabadságban és privilegiumban; az ó-testamentumbeliek olyanoknak lenni nem láttatnak.

14. Ma nincsen olyan authenticitás az Ecclában, mint az ó-testamentumban volt, holott az Mózes Székítől függötenek a régiek.

15. Noha mindazonáltal mások is akarnának ma ilyen méltóságot remélni az ecclesiában, ha Romájok volna.

16. A világi Méltóságokat Krisztus Urunk kárhoztatta, mint az igazságnak keresésére haszontalanokat. Koloss. II. 15. v.

17. Tagadom, hogy valahol az újtestamentumban az Magistratus neveztesék Istennek.

18. Valaki az újtestamentumban Istennek neveztetik, az valóság mindenható Isten.

19. Azért mondatott az Magistratus az ó-testamentumban Istennek, mert hozzája volt az Istennek beszéde, kit az népnek eleiben adott és az szerént igazgatta, most pedig nem.

20. Maresius szavait citálja, paginâ non notatâ. (A lapot nem nevezi meg. K.)

21. Az újtestamentumnak definitiója imperfecta.

Az újtestamentumbeli jó nem lehet maga az idvesség, hanem az a nagy szabadság, mely tulajdona az újtestamentumnak, és az pogányok öröksége.

23. Mózes előtt nem volt parancsoltatott Sacrificium, azaz áldozat, hanem csak ajándékot vitte nek Istennek.

24. Mindazonáltal Ábel áldozott.

25. Hogy Mózes előtt egy csepp parancsolat, Sacrificium vagy Sacramentum nem volt, abban se hitem, se tanácsom.

26. Az áldozatok valóságos Sacramentumok voltak.

27. Az ó-testamentumban sem volt az szentek nálála valóságos büntetés, de az törvénynek sententiája szerint átok volt.

28. Az ó-testamentumi hiveknek vigasztalásoknak hija volt és mindenkori félelemben voltanak az éretlen haláltól.

29. Nőé idejében nem volt külömbség az tiszta és tisztátalan állatok között.

30. Az Mózes Fedele alkalmatosság volt az tudatlan embernek, hogy igazságát az cselekedetből keresné. (2. Móz. 34; v. 33—35. k.)

31. Az predicatorok autoritását annyira deprimálja, hogy egy tíz esztendőös gyermeknek inkább kellene hinni, hogy nem mint száz esztendőös gyermeknek, az ki ugy tanítana, mint az Censor.

Annexum:

1. Christus omnes poenas peccatis nostris debitas non sustinuit, alioquin non potuisset regnum suum consequi.

Ezzel az distinctióval, hogy Mózes Christi valore quidem fuit, infinitas sed non duratione, nem kell élni, mert fundamentumát az írásban nem látom.

A Teleki-levéltárban, egy összahajtott negyediv 4 lapjára jegyezve. 334. sz. a. Missilisek.

II.

Pataki István.

1. Az evangelium definitiója olyan, hogy annak senki nem is subscribálhatna. Azért explicatiót kíván.

Tökéletesebb a bűnbocsánat az újtestamentumban, mint az ó-testamentumban.

3. Az Istennek és az mennyeknek országa tulajdona az újtestamentumnak per excellentiam.

4. Az mi az 82. psalm. (zsoltár) 6. vers. az politicus Magistratusról mondatik: Istenek vagytok, az nem illik az mai politicus Magistratusokra.

5. Azok nevezettek Isteneknek, az kikhez volt az Istennek beszéde, mely szerint az Mózes kathedrájában ülven az népet igazgatták.

6. Zacharias Cap. IX. v. 11. Sokkal az babilonai fogság után profétált, azért az a hely nem magyaríztathatik az babilonai fogságból való kiszabadulásról, az mint eddig magyarízták a református theologusok. Juxta Zacharias I. vers. 1.

7. Az ó és újtestamentum között reale et essentialia discrimen intercedat. Professores Leydensis in Synopsi; sed qui ad manus non habet, dubitatur de fide citationis.

8. Az kegyelemnek szövetsége különböz az ó-testamentumtól.

9. Az kegyelemnek szövetsége az tiz parancsolatban van.

III.

Paulus Csernátoni.

1. Az syllogismusi disputálás haszontalan kiáltozás, melyben az igazságnak többire vesztett püri vagyon.

Az akarat szélesebb az értelemnél, többre terjed ki, mint az mit világosan értünk.

3. Carthesiusnak soha csak tudós ember sem objicálta az atheismust.

4. Pie et sapienter dictum, hogy könnyebb megfogni, azaz megismerni az istent, mint sem egy követ.

5. Az szentlélek az szentírásban szólván az természet szerént való dolgokról, veritatem loquitur, non quidem absolutam, sed ad homines relatam, azaz: nem magában való igazságot, hanem az embereknek vélekedése szerént való.

6. Mentis natura in actu intelligendi et volendi consistit, azaz: az léleknek természeti az értésnek és akarásnak munkájában áll.

7. Necessum est, non tantum dubitare de omnibus, sed etiam omnium rerum, de quibus dubitamus, abdicatio, azaz: szükség, nem csak kételkedni mindenekről, hanem mindazokat az dolgokat, az melyekről kételkedünk, meg is vetni, abdicálni.

8. Az Logica, (tudni illik, mely vulgo az Scholákban tanittatik) est notionum rapsodia, mely ugy követi az dolgot, mint árnyék az testet.

9. Az Logicának annyit tulajdonitunk, az mennyit akármely ostoba fél esztendőre megtanulhat, mind praxisaival jobban, mint néha háromra, melyben csak harminc vagy negyven novitiuska. Hogy annak ususa, genesis, vagy analysis legyen, az próbáltassék meg bátor.

10. Az Logika csak canalisa, az az: csatornája mind az igaznak, mind az hamisságnak.

Teleki-levéltár, Missilisek, 334. sz. a.

Közli: Konc József.

Különfélék.

Szives kérelem.

A sok és sokféle munka és elfoglaltatás között, úgy véljük, olvasóink tán észre sem vették, hogy a folyó esztendőnek is már majdnem fele elmúlt. Nehezünkre esik, hogy erre figyelmeztetnünk kell. De meg kell tennünk, mert mi

nagyon is érezzük ennek jelentőségét, holott azok, kiknek lapunkkal és annak fentartásával szemben kötelezettségeik vannak, ha nem is mindnyájan, de három-negyed részük teljesen megfélekedett.

Szivesen kérjük mindazokat, kiket illet, hogy tartozásaikat törleszteni igyekezzenek, szemeik előtt tartván Máté 18. 28. versét: «Fizesd meg, a mivel tartozol.»

Kolozsvártt, jún. 5. 1894.

Szász Gerő.

= **Főtiszt. Szász Domokos**, püspök aa. Budapesten van a Baldácsi-alapítvány intéző bizottságában való részvétel tekintetéből; onnan haza jöven, folyó hó 9-én indul M.-Bándra, hogy az ujonnan épült templomot fölszentelje. A mint halljuk, a m.-bándi szép egyházközség és a derék marosi egyházmegye mindent elkövet, hogy kimutassa szeretetét, ragaszkodását az egyházkerület fáradszóra iránt.

= **Megtörént az elhíhetetlen!** Magyarország szabad-elvű kormánya megbukott. A Wekerle-miniszterium beadta lemondását. Győzött az ultramontánizmus, szövetkezve a feudális arisztokráciával. Annak a látszatát bizonyítják, hogy az egyházpolitikai törvényjavaslatok miatt. Pedig, de-hogy! Mélyebben fekvő okai vannak ennek a korszakot jelző eseménynek, melyeknek fejtegetése kívül áll lapunk korlátain. Minket egyáltalában nem áterál. Olyannak tekintjük csupán, mint egy jótékony futó vihart, mely a füledt levegőt megtisztítja. Olyan férfiak, mint Wekerle, Szilágyi, gróf Csáky, Hieronymi, szóval, ez a miniszterium, melyre büszke lehetne bármely alkotmányos országa Európának, egyelőre, egy lélekzet-vételre elmozdíthatók helyükről, de ki nem irtathatók a nemzet hálás kegyeletéből és le nem győzhetők azon a harctéren, a melyen a felvilágosodás, a szabadság, és Magyarország felvirágzásának, nagygyá lételének győzelmi babérait osztogatják a valódi érdemeknek. Ugy véljük, elmultak örökre azok az idők, midőn a barát-csuha impónált, breviummal és szentelt-vizzel kormányozták a világot. Az emberi tudás sokkal mélyebb medret ásott; az emberi méltóság érzete sokkal büszkébb szárnyakat eresztett, hogysem meghajtsa derekát a szédelgés, a tudatlanság és babona előtt. A mi most történik Magyarországon, egy percnyi tünemény csupán, mely nyomtalanul elenyészik, mint a boszorkány-nyomás. Az új élet kifeszített vitorlakkal köszöntött be, azt csendes misékkel eltemetni, agyon nyomni, nem lehet. Hát, csak experimentáljanak. Mentől jobban, mentől apróbbra szántják a termékeny földet, annál gazdagabb lesz az aratás. Gazdag a mi történetkönyvünk ennél sötétebb lapokban is, mégis élünk, itt vagyunk, és itt maradunk. Valaki majd elmegy; el...

= **Különös örömeinkre szolgál**, hogy zilahi kollegiumunk derék, ifjú tanára, Petri Mór, a napokban letévén sikeresen a doctorátusi vizsgálatot a budapesti tudomány-egyetemen, bölcsészeti-doktorrá avatottatott. Eddig sokra becsültük, mint jó tanárt; érdemei szerint honoráltuk, mint fiatal poétát, és mint az Erdélyi Irodalmi Társaság buzgó tagját; becsültük, mint az egyházkerületi közgyűlések állandó «ad hoc» helyettesített jegyzőjét; szerettük, mint őszinte jó barátot; a «Doctor philosophiae» előtt tisztelettel meghajlunk, azon reményben, hogy a poétaság és a helyettesített jegyzőség ezután sem fog derogálni. Ad multus annos.

= A »Magyar Mese- és Mondavilág«-ból, Benedek Elek nagyszabású mesekönyvéből, mely a millenium egyik legmaradandóbb emlékének ígérkezik, megjelent a 9. füzet gyönyörű szép mesékkel és mondákkal. A legkiválóbb darabja a füzetnek az Aranygyapjas kosok című mese, melyet valóban ragyogó fantáziával teremtett meg a mesemondó magyar nép. De szép e füzetben, mint általában az eddig megjelent füzetekben, minden mese- és monda s Benedek valóságos virtuozitást fejt ki abban, hogy az egyszerű naiv mesét megtartván igazi népies karakterében, az mégis irodalmi mű hatását tegye az olvasóra. A 9. füzet tartalma különben, a már említett mesén kívül, Jégország királya, A tűz (Krisztus-monda), Világszép Ilonka, A szegény emberek kakasa és Táltos Jankó. A Magyar Mese- és Mondavilág egy füzetének ára 25 kr., tíz füzet előfizetési ára 2 frt. 50 kr. Megrendelhető a kiadó Athenaeumnál és minden könyvkereskedőnél.

== **Mai számunkhoz van mellékelve** R á t h M ó r különösen j u t a l o m - k ö n y v e k r e alkalmas kiadásainak jegyzéke, melyet t. olvasóink különös figyelmébe ajánljuk.

Szerkesztői nyiltposta.

= **Emlékeztetjük** az illetőket, hogy névtelenül beküldött cikkekre egyáltalában nem reflektálunk; legkevésbé pedig akkor,

ha éppen személyi vonatkozások is fordulnak elő. Egy kis után-gondolás után ezt mindenki természetesnek fogja találni. A nyilvánosság felelősséget kíván és a ki az elől elbúvik, még a szerkesztővel szemben is, az legalább is gyanus.

= **Zilahra.** A mi jó barátunkat kérjük, hogy legyen béke-tűréssel. A legjobb vége lesz mindennek. Nem sokára élő szóval is igazithatunk

HIVATALOS RÉSZ.

1470—1894.

KÖRÖZVÉNY,

az összes egyházi és iskolai hatóságokhoz.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter úrtól idei 1,130 eln. szám alatt a következő rendeletet vettük:

«A hatóságok, hivatalok, stb. a hivatalos iratok csomagolására többnyire rossz minőségű papirosból készült, gyakran szerfelett hosszukás (fél méternél is hosszabb) borítékokat használnak, a minek nem ritkán következménye, hogy a hivatalos levelek a legnagyobb vigyázat mellett is sérült állapotban érkeznek rendelkezésük helyére.

A levelek nagy sokaságánál fogva, némely vonatnál két-három métermázsza, azokat ötven gkint zsákba kell csomagolni. Ilyenkor az ily szerfelett hosszú levelek, minden vigyázat mellett, még ha erősebb papirba is vannak burkolva, a megsérülés veszélyének tétetnek ki. De különben is, a levelek tulnyomó része mozgópostával kezeltetik; a vasuti kocsikban pedig helyszüke miatt a fiokokat nem lehet úgy szerkeszteni, hogy ily hosszú leveleket befogadhassanak, a miért is ily levelek ott a megsérülés és elveszés veszélyének vannak kitéve.

Mint hogy a postaküldeményeket, ha a szokott feltételeknek megfelelően felszerelve nincsenek, pontosan, biztosan, és sérülés veszélye nélkül szállítani, nem lehet, szükséges, hogy a hatóságok a hivatalos levelek küldésénél kizárólag a negyedrétre, esetleg hosszában, vagy szélességben két rétre hajtott ivnek megfelelő, a következő méreteket, és pedig: a) 22 cm. hosszú és 13 cm. széles, b) 23 cm. hosszú és 19 cm. széles, c) 35 cm. hosszú és 15 cm. széles meg nem haladó borítékokat használjanak és erre jó minőségű, tartós papirost válasszanak.

A mennyiben oly iratok, tervrajzok, kimutatások, stb. postán küldése válik szükségessé, melyeket az említett nagyságu borítékok egyikébe sem lehet elhelyezni, azokat kemény papirosba és azon felül vászonba csomagolva, hivatalos szállító levél mellett, postai csomagokként kell postára adni.

Az egy kg.-nál sulyosabb iratcsomagokat pedig, melyek amugy is postai csomagokként kezeltetnek, ugyancsak kemény papirosba, és ha tartalmuk nagyobb becsü, ezen felül vászonba csomagolva, vagy megfelelő faládába elhelyezve, kell postára adni, hogy szállítás közben kellőleg megóva legyenek.»

Miről összes egyházainkat, espereseinket és kollegiumi előjáróságainkat, tudomásvétel és ahhoz alkalmazkodás végett, ezennel értesítjük.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. június 2.

Kádár Fános,
s.-titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

649—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztet bethfalvi IV-ik osztályu papi állomás, eltávozás folytán megüresedvén, köröztetik.

Javadalom egyházhatalóság becslés szerint, 453 forint értékü kepe, készpénz, és kánonika-porcio haszonélvezete. (A javadalmi összegből 100 forint rendszeresített államlamsegély.) Megválasztandó lelkészafia. köteles, egy évi javadalma felének 75 százalékát egyszer s mindenkorra, azután az évi járulékot a gyámlintézet javára fizetni, s a papi temetkezési segély-egyletnek tagja lenni.

Pályázati határnap: július 1-je, a meddig a folyamod-

ványok nt. Menyhárt András, esperes aához, Kecsetbe, u. p. Székelyudvarhely, küldendők.

Kolozsvártt, 1894. június 5.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

665—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. református egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebeleztet gyalakuti egyházközség énekvezér-tanítói állomása, lemondás folytán megüresedvén, köröztetik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületeken és kerten kívül, hat hold 500 négyszögöl kánonika-porcio haszonélvezete, három öl szinfa, öt kalangya pátronusi búza, és készpénzben, az egyházközség pénztárából, s tandijból, egyházhatalóság hivatalos becslés szerint, 296 forint.

Pályázati határnap: június 30. Folyamodványok a kitűzött határidőig nt. Rákosi Lajos, esperes aafiához, Lukafalvára, u. p. Nyárádtő, küldendők.

Kolozsvártt, 1894. június 5.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

664—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi ev. ref. egyházmegyébe bebeleztet feldobolyi egyház énekvezéri állomására, most másod izben, pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakáson és kerten kívül, egyházhatalóság becslés szerint, 135 forint 80 kr. kepe és kánonika-porcio haszonélvezete. Ezen kívül, egy köblös szántó föld haszonélvezete, ajándékozó Baric Sámuel halála után.

Pályázati határidő: június 30. Folyamodványok, nagy. Zágoni Pál, esperes aához, nagy-Borosnyóra, küldendők.

Kolozsvártt, 1894. június 5-én.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

476—1894. HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Mely szerint, Ferenci Teréz, görgény-szentimrei lakós, férjét, ev. ref. vallásu Budai Józsefet, ki őt ez előtt tizenkét évvel hűtlenül elhagyta, s kinek hollétéről azóta semmit sem tud: ezennel idézteti, hogy mai naptól számítva, hat hó lefolyása alatt, a görgényi ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt jelenjék meg, mert meg nem jelenése esetében is, ellene indítandó váló-keresetét tárgyalatni fogja és lejárátja.

A görgényi ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Magyarón. 1894. június 1.

Lénárt Fózsef,
evang. reform. esperes.

586—1894 HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Iszlai Eszter, magyarosi születésü, iklandi lakós, ev. ref. vallásu, házastársát, Török Albertet, ugyan ev. ref. válólásut, ki őt ez előtt, több mint három évvel, hűtlenül elhagyta és azóta holléte nem tudatik, ezennel a marosi ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke elé, hirdetményesen, válóperbe idézteti, azon kijelentéssel, hogy ha hat hó alatt a nevezett házassági törvényszék előtt meg nem jelenik, ellene válókeresetét megindítja és lejárátja.

A marosi ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától.

Lukafalván, június 1894.

Rákosi Lajos,
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Az az ártatlan gyermek sok mindentől visszartartaná az ifjút, ki, talán más esetben, szavaiban és tetteiben korlátlanul nyilatkoznék. Természetesen, hogy ily elrendezés mellett, de máskülönben is, hét éves kora előtt egy árva sem vétetnék be az intézetbe.

Ennél fogasabb kérdés az: miből fedeztessék az árva-intézet szükséglete, mely évenként legalább négyöt ezer forintot venne igénybe. Hol az a százezer forint, minek ötszázaléka adná e fedezetet? Mikor gyűl össze ennyi a «Protestáns Közlöny» pályadíjaiból? De, nem is kell nekünk az a százezer forint. Nekünk csak az kell, hogy évenként a fedezetet előteremtsük. Erre nézve pedig «meg kell nyitnunk bizonyos forrásokat», a mik folyton enyhítsék a szükségeket. Ilyen forrás lenne először is egy jótékony, áldó forrás, mely a rideg közönyösség kőszikláján keresztül hatolva, a szeretet melegségétől áthatott szívig ér. Ez adna legtöbbet, legbővebben. Ilyen források lennének azok a járandóságok, melyek az egyházmegyék és egyházkerület részéről az árváknak szoktak kiadatni. Ilyen lenne: minden egyházban, új év első napján, e célra kihirdetendő és begyülemző persely-pénz, valamint az időnkinti konfirmándusok adománya. De mesterséges vezetéseket nem alkalmaznánk. Egyházak rovatala, papok megadóztatása, s több efféle, mellőzendő. E helyett megengedhető, sőt kívánatos: a társadalmi tevékenység, sorsjáték, hangverseny, stb. útján gyarapítani a bevételeket. Még ha valamikor tudatára ébredünk annak, hogy a tűzkár-biztosításnak évenként 2—3000 forint tiszta hasznát mi is eltelhetjük: akkor ebből is adhatnánk valamit az árváknak. Szóval, lenne forrás elég, s a sok kicsi egybe gyűlne. Nem hiszem, hogy azt az ötven-hatvan árvát ne tudnánk mi eltartani: ha csak a veszendő kepehátrálékokat adhatnók oda, abból is megélhetnének.

Tudom én, hogy sok kell ruhára, könyvre, taníttatásra is, de mindezeket egy kis jó-akarattal könnyen be lehetne szerezni. A tanítás ingyenes lenne a kollegium részéről, a mit bizonyára készséggel meg is tenne.

Mi van még hátra, mi kell még? Akarat, elhatározás, az ügynek buzgó felkarolása, ez intézet életre keltése. Mert, ha egyszer megszületik, nem hal meg soha; áldásaiban ki fog terjedni a késő nemzedékekig, s eljön az idő, hogy ez intézet lesz egyházkerületünknek egyik legdrágább kincse, mely legbiztosabban és legtöbbet fog jövedelmezni.

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Vége.)

A tanítás és nevelés eredményének fokozására nézve figyelemre méltó haladás történt a házi munkássághoz való szoktatásban, a magántanítás megszorítása mellett, az osztályvezetői intézmény intenzívebb felkarolásában, s a szolgai rendszer fokozatos elenyésztetésében.

A tanulók házi munkásságára nézve mind mélyebb gyökeret ver tanárainkban az a meggyőződés, hogy a nélkül nem képes, a legkitünőbb oktatás sem a tanulót önálló munkálkodásra és gondolkodásra nevelni. Házi munkásságra szorítása a tanulóknak csak akkor lehet káros, ha abban kellő mértéket nem tartunk s különösen, ha e munkásságra a tanulót, már az alsóbb osztályoktól kezdve, magában az iskolában kellőleg elő nem készítetjük. Az ugynevezett magántanítás nem lehet az iskolának célja; arra támaszkodnia, nem szabad. Legtöbb esetben avatlan egyének végzik, kiknek érdekében áll, hogy a gondjaikra bizott növendékek gyöngéit és tudatlanságát, mely majdnem mindig saját tudatlanságuk és hanyagságuk kifolyása, palástolják; a káros következményekért pedig az iskola gyarlóságát, vagy a mi legtöbbször szokott történni, a tanárt okolják, s így téves útra vezetik a tanulót, s nem ritkán magukat a szülőket is.

A tanítás sikerének kellő biztosítása érdekében nagyon növekedett az utóbbi időben tanáraink előtt az osztályvezetői intézmény bccse. Komeniusz szelleme kezd megelevenedni tanáraink felfogásában, a ki először hangzottatta az osztályvezetői intézmény szükségességét, de egyszersmind megjegyezte, hogy a tanító csak akkor érdemi meg az osztályvezető nevet, ha osztályának igazi napja. Egy osztály egész életének egy tanártól kell kiindulni, s valamint a nap földünknek világosságot és életet ad, úgy kell a tanárnak növendékeiben a szellemi világosság és élet harmoniáját megteremteni. Ez a szerep a mai szakrendszer szerint való tanításban az osztályvezetőket illetné meg. De, fájdalom, a tanítás megnevelés ilyen osztályonként való koncentrációját nagy mértékben akadályozza az 1883. évi középiskolai törvény, midőn azt követeli, hogy: «Rendes tanároknak csak oly feddhetlen előéletű magyar polgárok alkalmazhatók, kik tanári oklevelet nyertek és csak a z o n t a n s z a k r a, melyre oklevelük szól.» Miként teremtsen ily törvény mellett az igazgató mindenik osztálynak egy-egy világító s melegítő napot? Ily törvény mellett van aztán mindenik osztálynak 6—7 nap nélküli bolygója, kik mennek különleges útjaikon, mit sem törődve egymás dolgaival. E viszonyok orvoslátával foglalkoztak ez idő szerint bővebben kollegiumaink, s a mennyire igazgatásunk kollegiális rendszere az egyének munkakörébe való beavatkozást megengedi és a rendes tanárok felügyeletének az együttalakás viszonyaira is kiterjesztését megtűri, mondhatom, az eredmények bizonyítják, számbavehető sikerrel. E nagy bajon, egyébiránt, csak a tanár-vizsgálati rendszer gyökeres megváltoztatása segíthet. Csak akkor kaphat majd mindenik osztály oly vezetőt, ki osztálya növendékeit nagyobb mértékű tanítási tevékenysége alapján egészen ismerni fogja s a ki a nevelés kérdéseiben elméleti s gyakorlati jár-

tassággal bírván, tekintélyt ébresztő egyéniségével osztályának világitó és melegítő napja lesz.

Előrehaladó átalakulásra vall a kollegiumok az a törekvése is, melynél fogva a szolgálai rendszer fokozatos elenyésztetése, rendes fizetésű szolgálai alkalmazásával immár folyamatba lépett. Okát megtaláljuk a változott viszonyokban. (Lásd a nagy-enyedi Bethlen-főiskola 1892—93 tanévi Értesítőjét. Évzáró beszéd. Mondotta Fogarasi Albert, rektor-professzor.) Az élet követelményeinek tetemes megszorodásával, az ismeretek tágulásával az intézetek tananyaga is folytonosan nagyobbodik; ellenben, a szolgálai teendők éppen nem apadnak. Általános a panasz, hogy a középiskola tananyagának feldolgozása már is a testi fejlődés rovására történik, főleg kevesebb tehetséggel rendelkező és ennek hiányát szorgalommal pótló tanulóknál. A szolgatanulóknak osztályok, szobák takarítására, meg a nagyobb tanulók kiszolgálására kell fordítania a napnak éppen azon idejét, a melyben az elme legfogékonyabb, úgy, hogy majdnem összes munkaideje csak estére szorítkozik, a napi teendőkben különben is elernyedett testi állapottal. Ennek káros következményei főleg az utóbbi években kezdettek nagyobb mértékben mutatkozni. A szolgálatanulókból aránytalanul többen buktak el, mint az úgy nevezett, tanítványokból. De más, még ennél is szomorubb következmény az, hogy a tanulói és a szolgálai kötelességek összeütközése folytán, a nagyobb rész megszokja minden kötelességét csak félig teljesíteni.

Midőn a kollegiumok e túlélt és tarthatatlan intézménynek fokozatos eltörlésén fáradszom, egyszersmind kötelességüknek ismerik, oly módról gondoskodni is, hogy a tehetséges tanulók kiválása a vagyontalan néposztály gyermekeiből ne csak véletlenül, a körülmények szeszélye szerint, hanem a tanárkar tudatos intézkedésével történjék. Módot nyújtanak a tehetséges, de szegény tanulóknak a tisztességes megélhetésre segélyek és ösztöndíjak adása, meg jótéteményekben való bővebb részvételük által, legfőképpen pedig az oly rég óhajtott tápintézetek megvalósítása által, a miben Sepsi-Szent-Györgyön, Nagy-Enyeden és Székely-Udvarhelyt már is követésre méltó szép eredményt tudnak felmutatni.

A tanuló ifjúságnak nyújtott ösztöndíjak, segélyek, jutalmak és más nemü javadalmak összegeiről a IX. szám alá csatolt kimutatás ad részletes felvilágosítást. E szerint, kiosztatott a hét kollegiumban 24,123 forint 70 krajcár, és harminckét darab arany.

A társadalom talajából fakadó kiapadhatatlan erőforrás az idén a nagy-enyedi kollegiumra árasztotta ki áldását.

A már csak néhai b. e. br. Kemény György, lándori nagybirtokos, 30,000 forintos alapítványt tett le a Bethlen-kollegiumnál, a melyből 20,000 forint évi kamatainak élvezete a magyar-gerőmonostori báró Kemény-család tanuló pályán levő fíjarjádékait illeti 6-tól 24 éves korig; 10,000 forint pedig a tanárkar rendelkezésére bocsátatik tiz egyenlő ösztöndíj alapítására, tiz jó magaviseletű és jó tanuló szegény gyermek segélyezésére. Dr. Farnos Árpád és neje 100 forintos alapítványt tettek ugyanott elhalt kedves fiok, Elemér emlékére, hogy annak kamatai két évenként egy I-ső gimnáziumi jó tanulóknak adassanak jutalmul. Mind a két alapítvány szép tanujele a bizalomnak, a hálának és elismerésnek a Bethlen-kollegium iránt.

A társadalom talaja és hitsorsosaink művelődés iránti vágya és áldozatkészsége volt mindenkoron tápláló erőforrása a protestáns tanintézeteknek. Legyen szabad, remélnünk, hogy ez az erőforrás most, midőn oly nagy koncepciók és messze kiható alkotások megvalósítása, és végrehajtása előtt állunk, nem fog kiapadni, s a bizalmat tanintézeteink iránt az állam segélyének igénybevétele sem fogja megingatni. Remélnünk kell, hogy intézeteink tanárkarait a változott viszonyok közt is a kötelesség-teljesítésnek mindig megnyugtató tudatán felül, még az az érzelem is lelkesíteni fogja, hogy fáradsággal végzett munkájuk a társadalomnak valódi szükségleteit elégti ki s hogy önfeláldozó munkájukért ugyanaz a társadalom jövőre is meleg rokonszenvével és elismerésével fog adózni.

Ezzel kimerítvén az 1892/3. iskolai év tanügyi eseményeinek sorát, kérem a főtiszt. közgyűlést, kegyeskedjék jelentésem hiányaitól eltekinteni s magát a jelentést, a menyiben külön intézkedésre alkalmat nem ad, szives tudomásul venni méltóztassék.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Kérelem és felhívás,

a kolossvári evang. ref. kollegium előljáróságától.

Kilencvenhat évvel ez előtt, 1798. augusztus 31-én emésztő tűz hamvasztá el intézetünk régi épületét.

Kormos, dűledező talakat állottak körül a szülői háztól ide gyülekező tanuló ifjak szeptember elsején, nem találva hajlékot a romok között; de, a város nemes lelkű polgárai megnyiták lakásaikat, menekőket nyújtanak a hajléktalan tanulóknak.

Kollegiumunk akkori előljárói hulló könnyek közt készíték el, s indíták útnak a mostanihoz hasonló kéregető leveleiket. A nagy csapást követő részvét hatása alatt, nem hangzott el hiában előljáróink kérés szövege.

Gazdagok és szegények elhozták áldozataikat az új kollegium fölépítésére. Ki fát, ki követ, ki téglát, ki pénzt adott, s 1801-re az új épület utcai része már készen állott.

Majdnem egy százada már, hogy akkor készült egyszerű épületünk a közművelődés, a tudomány szolgálatában áll. Időnkint a szükség és kor kívánalmainak megfelelő átalakításokat, javításokat több ízben tettek rajta. Most is ilyen célt tűztünk magunk elé. Főleg tantermeink tágasabbá, világosabbá tételének szükségét érezzük, s tanulóink folyton szaporodó létszámához képest, ezen akarunk segíteni.

Tantermek számára célszerű új épület kell, ha nem akarjuk, hogy a gyorsan haladó idő hullámai elborítsanak.

Téli-nyári testgyakorló csarnok van szükségünk, ha azt akarjuk, hogy megfeszített szellemi tevékenységben tartott ifjúságunk megtalálja játék és testgyakorlatok segítségével az egyenletes testi fejlődésre szükséges helyet és alkalmat.

Növendékeink fele szegény szülők gyermeke lévén, számukra olcsó közös étkezésről kell gondoskodnunk, mert a család-fentartás súlyos terheit gyakran éppen a legtehetségesebb növendékei nem bírják. Ezen szellemi tőkét nem engedhetjük kárba veszni a társadalomra nézve.

Intézetünk eddig is lépést tartott a haladó koraival. Multját most sem tagadhatja meg. Csekély anyagi erőnk

mellé keressük a kisegítő eszközöket. Eddig is a közönség részvéte, támogatása tartott fenn, most is ahhoz fordulunk. Ha tanintézetünk fennállásának szükségét érzi: hisszük, hogy továbbra is támogatni fog.

Segítséget kérünk a tanuló ifjúság testi és szellemi összhangzatos fejlesztésére. És kérjük e segítséget első sorban azoktól, kik tanítványai voltak az intézetnek; kik szellemi képzettségüknek alapjait intézetünkben nyerték; kik a gyermekkor édes emlékeivel ide térhetnek vissza, s a gyermeki hálaérzéstől indítva, nem kérdik: sok-e, vagy kevés, a mit nyujtanak, hanem adják, a mit adhatnak, azon meggyőződésben, hogy az elmúlt századok áldozatai mindnyájunkat áldozatra köteleznek a jövő nemzedékért.

Segítséget kérünk halhatatlan emlékü patronusaink ivadékaiktól, kiknél nemzetségről-nemzetségre szállott annak tudata, hogy az egyes ember önmagában nagygyá nem lehet, s hogy a nagysághoz főként a közjó érdekében tett áldozatok szükségesek. A multak emlékeire támaszkodva, ezen családok ivadékaiktól várunk legtöbbet, s hisszük, hogy reményeinkben csalatkozni nem fogunk.

Segítséget kérünk mindazoktól, kiket hozzánk közelebbi, vagy távolabbi érdekek kötnek; mindazon egyénektől és testületektől, kik a köznek javát szívéükön viselik. Az ős-forráshoz, a magyar nemzet áldozat-készségéhez fordulunk, mert mi, bár egy felekezet által alapítva, a nemzeti műveltséget szolgáltuk és szolgáljuk ma is.

Legfőbb büszkeségünk lesz, ha a mult századok nagy alapítóinak emlékére nyitott «Aranykönyvünket» betölthetjük az új alapítók és adakozók neveivel.

Magunk erején, az önkormányzat szárnyai alatt fejlődünk, s abban akarunk megmaradni ez után is. A mit magunk teremtünk, az legédesebb nekünk.

Tisztelettel kérjük mindazokat, kikhez felhívásunk eljut, legyenek ügyünknek buzgó apostolai, terjesztői: barátai, ismerőseik körében.

Az adományokat kérjük «Az ev. ref. kollegium igazgatóságához, Kolozsvárra» intézni.

Fogadják a kegyes adakozók hálás köszönetünket előre is a nemzeti növelésügy nevében.

A kolozsvári ev. ref. kollegium előljáróságának 1894. márc. 9-én tartott üléséből.

Id. Lészai Ferenc, főgondnok, Gyarmathy Miklós, főgondnok, Br. Bánffy Ernő, gondnok, Schilling Rudolf, gondnok.

Szabó Sámuel, Parádi Kálmán, Geréb Márton, Dr. Török István, Szathmári Ákos, Dr. Sárkány Lajos, Balogh Károly, Graf Jakab, tanárok.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1894. június 10.

Elnökölt: dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, aa. Jelen voltak: dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, Deésy Gyula, igazgató-tanácsosok, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Parádi Kálmán, tanügyi-előadó, Deák József, pénztárnok, Márkus János, titkár, Bodor Antal, közalap-előadó, Kádár János, segéd-titkár.

Bejelentettek és jóváhagyó tudomásul vették az időközben elnököleg elintézett ügydarabok, és ezek után elláttattak a következő ügyek.

Krámer Gyula, VI. gimn. osztályt végzett tanuló ama kérése, hogy kolozsvári kollegiumunkban a VII. gimnázium tantárgyaiból magánvizsgálatot tehessen, teljesíthető nem volt, mert a VI. osztályban görög-pótló tanfolyamot végzett. Utasított, azonban, a VI. osztály görögnyelvi tantárgyából pótvizsga letételére, s ennek megtörténte után, a magánvizsga letétele is engedélyeztetni fog.

A debreceni országos tanszer-kiállítás rendező bizottságának a kiállításon való részvételre fölkérő irata meleg ajánlattal küldetik meg összes kollegiumainkhoz, s eszereinkhez.

Ugyancsak, figyelmébe ajánltatik kollegiumaink előljáróságainak a vallás- és közoktatási miniszter urnak ama leirata, melyben a folyó évi szeptember 21. és 22. én, Kolozsvártt megtartandó országos torna-versenyen való részvételre buzdít.

A mező-sámsondi iskolánk kijavítását sürgető királyi tanfelügyelőnek, az esperes jelentése alapján, megíratni határozott, hogy az egyházközség, szegénysége miatt, iskola házát újra építeni, nem tudja, hanem ajánlja az iskola államosítását annyival is inkább, mert a nagy számú tanköteleseknek megfelelő iskolát az egyházközség fenntartani, jövőre sem lesz képes; az államot pedig az iskola építésében ingyen munkával és anyaggal a hívek segíteni hajlandók.

Felső-Boldogasszonyfalvi egyházközségünknek a politikai községgel kötött szerződése, mely szerint az egyházközség által alkalmazandó tanítói okleveles kántor a községi iskolához tanítóul elfogadtatik, elvileg jóváhagyatott, de a megerősítése, a záradék reávezetése csak a közigazgatási bizottság jóváhagyása után fog eszközöltetni.

Székely-Udvarhelyi kollegiumunk előljáróságának jelentése, melyben a közoktatási miniszterium által emelt kifogásokra hivatkozással, a feltüntetett hiányok elenyészteséről szól ajánlattal terjesztetik a közoktatási miniszter úr elé.

Sepsi-Szent-Györgyi kollegiumunk előljáróságának jelentése, hogy az 1894. július 1-én kezdődő hat éves ciklusra igazgatóvá Székely Bendeguz, gazdasági felügyelővé Domján István, előljárósági jegyzővé Benke István és bennlakási felügyelővé Bodor Domokos aait. választotta meg: jóváhagyó tudomásul vétetett.

Kutyfalvi egyházközségünk iskolájának államosítása ügyében, most, az összes előkészítő intézkedések megtétele után, az illetékes királyi tanfelügyelő kijelentette, hogy miután a miniszteriumtól oly irányu rendeletet vett, mely az állami iskolák felállításának kérelmezését egyelőre eltiltja: a további lépéseket meg nem teheti, bár e helyen állami iskola felállítását ő maga is nélkülözhetlenül szükségesnek tartja. Igazgató-Tanácsunk, ennél fogva elhatározta, hogy közvetlenül a közoktatási miniszteriumnál kísérel meg ezen iskola államivá tételének kieszközölését.

A balázsfalvi körlelkészi állomás betöltésére vonatkozólag főt. püspök aa. megtevén írásos előterjesztését, abban a folyamodó 9 pályázó közül Cseresznyés Ödön, dicsőszentmártoni körlelkészt ajánlja kinevezésre, kinek eddigi munkálkodása s a balázsfalvi helyi viszonyokkal

való ismerettsége biztos kilátást nyújt arra, hogy ezen rendkívül kényes missziói ponton is sikeresen fog anyaszentegyházunk és nemzetünk javára munkálkodni. Ig.-Tanácsunk, az ajánlat értelmében, Cseresznyés Ödön a. a. t. balázsfalvi körlelkészszé kinevezte.

Szász-Ujfalusi egyházközségünk, esperesi úton, jelenti, hogy diszes iskolaépülete és tanítói lakása felépült, de a 132 frtot tevő kántor-tanítói fizetésre egy pályázó sem jelentkezett s így kénytelen volt az egyházközség ezen állomásra, ideiglenes minőségben. Tordai Mihály a. a. t. meghívni, kinek tanítói képesítése ugyan nincsen, de az énekvezetésre s az írás és olvasás tanítására képes. Ig.-Tanácsunk a szükség-parancsolta ez intézkedést tudomásul vette s az Emke ig.-választmányát fölkérni határozta az ezen állomás javára rendszeresített évi 50 frt. segély kiutalására.

A külföldi egyetemeket látogató theologus ifjak segélyezésére ezuttal rendelkezésre álló 633 frt. segélyösszeg fölosztása, főt. püspök a. a. ajánlata alapján, a következőleg történt: Horváth Ödön, marburgi egyetemi hallgatónak kiutaltatott 80 frt; Egerházi Lajos, szintén marburgi egyet. hallgatónak 53 frt; Bartók Jenő dr. kolozsvári s. lelkésznek, azon esetre, ha föltett szándéka szerint, a theol. tanári pályára való készülés céljából külföldi egyetemre megy, kilátásba helyeztetett egy évre 300 frt. s Molnár Lőrinc, papjelöltnek, hasonló föltételek mellett, egy évre 200 frt.

A nagy-ölyvesi körlelkézi állomás betöltését görgényi esperes a. a. sürgetvén, a fölhozott amaz indokokra való tekintettel, hogy ezen egyházközség, a nagy távolság miatt, alig adminisztrálható valamely szomszédos lelkész által, Ig.-Tanácsunk a pályázati hirdetés kibocsátását kimondotta s elhatározta, hogy a 425 frtra becsült, de a kitűnő minőségű és nagy terjedelmű (46 hold) kanonika porció használati értékét számításba véve, sokkal többet érő javadalom emelése céljából az idén, alap hiányában,

meg nem adott 100 frt. konventi segélyt ismételtelen kérni fogja, sőt, ha a köteleességek hiv és pontos teljesítésére kész és képes körlelkész fog találatni, még némi központi segély kiutalására is módot talál.

Deési egyházközségünkben panasz érkezett volt be, melyben az állítottott, hogy a néh. Kovács Sámuel lelkészt illetett évi 76 frt. 72 kr. városi segélyt Józsa Károly volt s. pap a városi pénztárból illetéktelenül fölvette és sajátjaként fölhasználta. Az egyházközség tanácsa e panaszra vonatkozólag bekért feleletében a panasz adatait valóknak jelenti ki s megjegyzi, hogy e tény tudtán kívül történt, mert a tanács a városi hatósághoz ily értelmű kérést, vagy utalványt nem intézett. Igazgató-Tanácsunk, ennél fogva, a városi tanácshoz fölkérés intézését határozta el az iránt, hogy ezen illetéktelenül kifizetett összegnek az egyházközséget illető része az egyházközségi főgondnok kezéhez fizetessék ki, a néh. Kovács Sámuel hagyatékához tartozó rész-összeg pedig, a hagyatéki vagyon per alatt állása miatt, helyeztessék bírói letétbe, fenmaradván, természetesen, a városi tanácsnak a Józsaival szemben való visszakereseti joga.

Ugyancsak a deési egyházközség tanácsa terjesztette föl Benkő János odavaló hívünknek föllebbezését Ig.-Tanácsunk ama határozata ellen, melylyel az egyházi adót eddig nem fizetett egyháztagok a papválasztói jogosultak névjegyzékéből kizárattak. Ig.-Tanácsunk, a föllebbezés beható tárgyalása után, kimondotta, hogy a már eddig is nagyon megkésett papválasztás megejtését e felebbezés által tovább elodáztatni nem engedheti s így azt csak birtokon kívül terjeszti a főt. közgyűlés elé, mit a megfelebbezett határozat törvény- és szabályszerűsége iránti felelőssége mellett anynyival inkább is kénytelen megtenni, minthogy a föllebbezés rendjén a határozat megváltoztatására elfogadható indok egyáltalán föl nem hozott.

(Vége következik)

r. s.

TÁRCA.

Képek a parokhiáról.

VI. Theologiai tanár-jelöltek.

Mióta a szent gyűlés (töméntelen világi és tanári elemek által lévén megingatva különben e cím) határozatilag kimondotta: «Kolozsvártt egy a magyar királyi tudomány-egyetemmel is kapcsolatba hozható theologiai fakultás felállítását»; s a mióta egy erős konzervatív elem erősen tartja magát, hogy azért az enyedi theologia is fentartandó leszen; és a mióta theologiai professzoraink megfogatókoznak: töméntelen ifju vágyak és álmok keletkezének a vidéki vérmesebb papság körében, a most már száma nélküli theol. tanárság elnyerése iránt.

Természetes is. Hiszen, minél nagyobb a «szükséglet», annál nagyobb a «kinálat», s nem egy ifju (még öreg is) pap már oda képzei magát a külmagyar-utcai papi kaszárnyába, hol mint tanár-kapitány, vagy dócens-kadét tanítani és parancsolni fog «Áron seregében»

Az «ön-kiválasztottak» mellett, hol kívülök, hol alattok, hol felettük, minden egyházmegyének megvannak a maga jelöltjei, mindenik szakra. A dogmatikai tanszékre legtöbb

helyen az esperes a jelölt, mint a ki kipróbált jelleme, mély bölcsessége, de különösen hitbeli meggyőződése folytán, általános a vélemény, hivatva van e tanszékre.

Mint az adminisztráció fejtét, az egyházjogtan szolgálatára is első helyen emlegetik, csak az a baj, hogy a társ-tudományokat nem tudják kezére bizni, nem lehetvén éppen mindenben ezer-mester, úgy hogy aztán, e meglehetősen nagy tudomány csak részeiben osztatik ki a jelölteknek, melyből a gyakorlati theologia leendő professzora a főjegyző (ki is lehetne más?) a házasság-jogot kapja, mint számtalan kérdő-pontoknak, levátáknak, ítéleteknek gyors és pontos elintézője.

Kissé bajt csinál a konventi tanterv, mely a maga sablonos módszerével olyan tárgyakat kommasszált, melyekhez az egyházmegyében nem lehet alkalmas egyént találni. Mintha bizony a csizmához szabnák az embert, és nem megfordítva.

Ily úton jut be a tanügyi előadó a pedagógiai tudományok professzorának, részére foglaltatván le az enciklopédia, s az egyházjogtanból az iskola-ügy. Itt még az az esély is szőnyegre került, ha nem lehetne-e takarékosági szempontból úgy beosztani a dolgot, hogy nétfőn, kedden, szerdán tanítson Kolozsvártt, csütörtökön, pénteken, szombaton Enyeden. Alkal-

mas vasut-közlekedés éppen ujjal mutat e kedvező megoldásra. A vasárnapot tetszése szerint, itt, vagy amott töltheti.

Hogy morálista van a világon legtöbb, ha egyéb nem bizonyítaná is, kétségtelenné teszi azon körülmény, hogy a kandidátusok között legtöbb szerepel ilyen. Egyik-másiknak még a kurátora is tudja már, hogy az ő papja jelölve van a morál-theológiára.

Az a kis szöske ujdonsült papocská, ki a klérusban még csak szinte «diák számba» megy, kit ugyanis az édes anyja váltig «a pap fiának» nevez, már bele is élte magát egészen a morál-theológiába, úgy hogy mindig Rothe rendszeréről, Kant etikájáról, az analitikai és szintetikai módszeréről, a személyiségről, a legfőbb jóról, isten országáról beszél. Egy hét múlva, ha találkozik vele, már tisztában vagy vele, hogy a legutóbbi héten: Lohmann «Grundlinien der sittlichen Weltordnung»-ot olvasta, agyonbeszél ennek az állam, a család, a társaság, az egyház-féle rendszerbe szedett elveiről. Írásbeli dolgozata lesz Kant: «A tiszta ész kritikájának» kritikája, morál-philosophiai felfogással.

Az egyházmegye seniora, kiérdemült tanácsbíró, s húzamos ideig hol főjegyző-, hol esperes-kandidátus, már akkor, a mikor a különben meglapult ellenzék kissé föl merete emelni szavát, votumát: állandó toászt-nyitó (anyaszentegyházunknak halhatatlan érdemeket szerzett esperesére), s a számvizsgáló és kandidáló bizottság örökös székülője: az exegetico-theologia professzorának a jelöltségével szaporította, egy közönséges névjegyre már is alig férő titulusait. (48-as honvéd, ref. lelkész, vármegyebizottsági tag, iskolaszéki elnök, hitelszövetkezeti igazgató, a tantestület rendes tagja, s a fennemlítették.)

Elég különös, hogy itt már a közvélemény is támogatja az ön-jelöltségben. Latinul, görögül jól beszél. A héber nyelvet legjobban tudta, félszázad előtt; s hogy zsoltár-fordításai nem hangzanak fel Sionainkban, egyszerű oka, mert háta megett újították meg Szenci Molnárt. Országúttól távol, negyed-osztályu eklézsiában nem egy könnyen látják meg az embert!

«Életébe kerülhetne», mondogatják bizalmasabb barátai, csak éppen a közelmúltból szomorú példákat hozván fel. «Mit beszéltek? Feleli sértett önértéssel, kiállottam tizenhat kurátor-választást, száma nélküli presbiter-gyűlést, egy tagosítást, és három mester-választást, s a betű ölne meg! Oh, nekem csak nyugalom, volna a pentateuchus ákombákjaiból újra élvezni amaz orthodox nézeteket, melyeket a ti modern professzoraitok, kábult fővel, lassan-lassan kihagyogatának, holmi német származású Baur-féle egyének után indulva.»

Egyik-másik jelölttel a mint a piacon találkozom, a családom becses egészsége iránti kérdegetés után, szintúgy természetesen következik e bizalmas továbbkérdés:

«Nó hát, mit mondasz ahhoz a dologhoz; hallom, nagyon emlegetnek a historiai tanszékre engemet; nem is mondanék nemet.»

«Nagyon helyesen; két theológiára sok tanár kell.»

«Tudod, én most különösen a forrás-tanulmányozáshoz fogtam. Nagyszerű, egész új adatokat kaptam, főképp a magyar reformációhoz. Dévai Biró Mátyás, Fáber püspök, Zápolya és Ferdinánd, Heltai, stb. egészen új és igaz világításban állanak előttem. Csak, tudod, sok a baj. Gyermekeim örökké a nyakamon, egyik jegyzeteimet, másik segédkönyveimet hányjave-ti; cselédeim hol ide, hol oda zaklatnak, jönnek-mennek, úgy hogy a presbiterium egy külön iroda építésével nagy

szolgálatot tenne a hazai protestáns tudományosságnak De mondjad csak, te nem készülsz magán-tanári vizsgára?»

«Nem lehet, barátom, még csak gondolni sem efféle, legalább nekem nem. Ellenzéki ember vagyok, s az ilyen embernek bajos, boldogulni. A püspök haragszik reám; Márkus ellenségem; Kolosvári Sándor félreismer; Szász Gerő inkább poéta, mint theologus, nem nagyon pártolja a theologusokat. Ezer akadály.»

«De te legalább protegálsz engemet?»

«Parulámat reá. Más t protegálni már inkább tudok, mint magamat.»

Igy fog ez menni 1895-ig. Akkor, ha élek, rajzomat folytatni fogom ezen a címen: A kik professzorok nem lettek.»

Csekme Ferenc.

Különfélék.

Szives kérelem.

A sok és sokféle munka és elfoglaltatás között, úgy véljük, olvasóink tán észre sem vették, hogy a folyó esztendőnek is már majdnem fele elmúlt. Nehezünkre esik, hogy erre figyelmeztetnünk kell. De meg kell tennünk, mert mi nagyon is érezzük ennek jelentőségét, holott azok, kiknek lapunkkal és annak fentartásával szemben kötelezettségeik vannak, ha nem is mindnyájan, de három-negyed részük teljesen megfeledezett.

Szivesen kérjük mindazokat, kiket illet, hogy tartozásaikat törleszteni igyekezzenek, szemeik előtt tartván Máté 18. 28. versét: «Fizesd meg, a mivel tartozol.»

Kolozsvártt, jún. 5. 1894.

Szász Gerő.

= Májusi két pályacikkünkre szavaztak:

1. «Csak éppen egy kicsi dolog»: id. Lészai Ferenc, egyházkerületi főgondnok. Szerzője: Csekme Ferenc.

2. «A papság jövője» című cikke: Kiss Ferenc, Nemes Árpád, Botka Károly, Kerekes Endre, Bartók Béla. Szerzője: Vajda Ferenc.

Midőn az eredményt közöljük, s Vajda Ferenc barátunknak ismételt gratulálunk, szivesen értesítjük, hogy a pályadíjat bármikor felveheti.

= A bándi új templom felszentelése, a szokott ünnepélyességek között, folyó hó 10-én megtörtént. Addig is, míg részletes tudósítást adhatunk, örömmel jelezzük, hogy úgy magára Bándra, mint az egész vidékre nézve, valódi innep volt. Nem ritka eset ugyan, de mégis feljegyezzük, hogy a marosi egyházmegye valóban egész lelkesedéssel és tüntetőleg adott kifejezést annak a szeretetnek, meleg ragaszkodásnak, melylyel körülvette főtiszt püspök, Szász Domokos aat. Egyháziak és világiak egyiránt nagy számban, a nép pedig egész tömegekben sereglett össze, hogy tanuja legyen a magában véve egyszerű, de jelentőségében nagy fontosságú ünnepélynek. Az istentiszteletben, főtiszt püspök aán. kívül, részt vettek Vass Tamás, Muzsnai Pál, ifj. Rákosi Lajos, a helybeli pap, Jancsó Sándor, és Szász Gerő. Hiszszük, reméljük, hogy a felemelő ünnepély emléke sokáig fenmarad a bándi virágzó egyház emlékezetében, és lelkesíteni fogja, hogy követendő példa gyanánt járjon mindig elől azon a vidéken, melyen túl kezdődik a setétség országa, a fekete tenger, az oláh pusztaság, melynek neve Mezőség.

= A kolozsvári ev. ref. kollegium «Kérelem és felhívás» című és lapunk mai számában közölt esdő szövegét melegen és egész szívünkkel köljük olvasóink lelkére, ajánljuk szives figyelmébe. Ha csak a ma is élők, kik e kollegium megszentelt falai között nyerték növeltetésüket és mind ama javakat, melyek az emberi méltóság tudatára emelték, nem fogják sajnálni filléreiket, hosszú idők számára hozzák e nagy jelentőségű intézetet abba a helyzetbe, hogy mint eddig, hivatását teljesen betöltheti és eleget tehet ma-

gasztos rendeltetésének. Ilyen célokra még az áldozat sem sok. Pedig itt csak olyan adományokról van szó, melyeket minden megszorítás nélkül megtehet mindenki. Ne zárkozzatok el ama protestáns felfogástól, hogy nekünk önerőnk kell nőni, gyarapodni, virágozni, élni mindörökké!

== **Dr. Bartha Béla, jogtanár**, a szerkesztésében Sárospatakon megjelenő «Órálló» című lap érdekében lelkes felhívással fordul az olvasó közönséghez, és jelezve, hogy júliuson kezdve, hetenkint háromszor fog megjelenni, kéri a szíves támogatást. Mi többször vettünk alkalmat, hogy olvasóink figyelmébe ajánljuk e derék vállalatot, mely úgy szerkesztőjének széles körű tudása, felvilágosodott szelleme, buzgósága, egyáltalán, rátermettsége, mint munkástársainak lélekismeretes odaadása által teljes biztosítékot nyújt, hogy e lap öntudatosan, becsületesen és teljes meggyőződéssel szolgál a józan felvilágosodásnak, a független gondolkodásnak, a hazaszeretnek, tehát a protestáns felfogású legszentebb ügynek. Rég óta hangoztatott, általános óhajtás volt, hogy egy ilyen lapra feltétlenül szükség van: Ime, rendelkezésünkre áll, kielégítve minden jogos igényeket, és ígérve, hogy kellő támogatás mellett, kész és képes, minden pillanatban a pi lappá alakulni át. A kik érezték, és érzik egy ilyen lapnak nélkülözhetetlenségét, mert teljességgel protestáns szellemben munkálkodik: paptársainkat, a tanítókat, és minden érdeklődőt szívesen felkérünk, hogy terjesztésén buzgalkodjanak, mely által igen hasznos dolgot cselekesznek, míg bukása valódi szűgyen lenne és kár a célul kitűzött eszmék érdekében.

== **Addig is, míg részletesen ismertetjük**, melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe debreceni jogtanár, dr. Baconi Lajos ily című munkáját: «Alkotmánytan, polgári, felsőbb népiskolák, s más hasonfoku tanintézetek és magánosak számára.» Már maga az, hogy a kormány a tanítóképezdék számára engedélyezte, elég biztosíték használhatósága tekintetében. De, ezen kívül, használhatják a népiskolai tanítók, vezérkönyv gyanánt; sőt használhatják a lelkipásztorok, és egyáltalán minden értelmes ember, a ki rövid tájékozódást akar szerezni alkotmányi és jogi intézményeink körül. Ára: füzve 70 kr. kötve 84 krajcár.

== **Egy buzgó, áldozatra kész egyházas** és hazafi gondolkozásra egyiránt tiszteletre méltó férfi haláláról vettünk szomorú-jelentést. Az alsó-baranya-bácsi ev. ref. egyházmegye jelenti, hogy Korbai Károly, ki harminc éven át volt bölcs, szeretetben gazdag tanácsbírája; ki már életében 5000 forintos alapítványt tett a német nyelvű iskolák megmagyarosítása tekintetében, végrendeletében pedig csaknem száz ezer forintra becsült vagyonát az egyházmegyének hagyományozta: jún. 4-én meghalt, Kulán. Szomorú dolog lenne, ha a jobb ember csak azoknak emléke előtt hajolnék meg, kik anyagi áldozatokkal írják fel nevüket a történet könyvébe. Oh, nem! Vannak más érdemek is, melyek hódolatot, kegyeletet érdemelnek, s legyen elég, e tekintetben a vértanukra emlékeztetnünk. De, midőn valaki az égiek iránt való szeretetét, buzgóságát, hitét a keresztyén erények gyakorlásával, cselekedetekkel is bebizonyítja: az Krisztusnak élő tanítványa, az evangélium értelmében; az valódi protestáns, kinek egyik

sarkalatos elve: az önfentartás, a saját erőnken való megizmosodás, az individualis élet, mely egyedül írja fel homlokunkra az emberi méltóság megtisztelő bélyegét. Vajha, sokan lennének, kik ezt megérték; kik nyomaiba lépjenek Korbai Károlynak, kinek emlékezete legyen áldott a jök szívében!

== **Hornyánszky Viktor**, budapesti kiadónál és könyv-árusnál megjelent: «Rövid útmutatás a keresztyén vallás előadására.» A hely. vállástételt követők értelme szerint. Ára kötetlen 7 kr. bekötve 12 kr. Ez az úgy nevezett «Kecskeméti Káté», mely különösen a tulajdonképpeni magyarországi népiskolákban nagyon el van terjedve. Valóban, igen ügyesen van írva, s ajánlatos, hogy tanítóink ismerkedjenek meg vele, s fordítsák hasznukra a felhasználhatókat.

== **S. Szabó József, karcagi tanár**, «Egyházi dolgozatai» a napokban hagyják el a sajtót. A protestáns lelkész kar, melynek szerző előkelő és kedvelt tagja, élénk érdeklődéssel várja a munka megjelenését. A kötet több jeles egyházi, halotti beszédet és egyháztörténeti dolgozatot tartalmaz; különösen érdekes szerző előszava az «Olvasóhoz», mely a protestáns egyháziródalom történetét tárgyalja és hasznos útbaigazításokkal szolgál. Előfizetheti a műre Ferenci Bernát könyvkiadó hivatalában Miskolcon. Előfizetési ára 1 frt. bérmentes küldéssel együtt.

== **Magyar történelmünk a ponyván**. A Rózsa Kálmán és neje, budapesti cég ismét öt új füzetet adott ki. Címük a következő: 1. A török világ Magyarországon, vagy milyenek a magyar hősök? 2. Miként menti meg Erdély az anyaországot? vagy az erdélyi fejedelmek és a török-német világ. 3. Három nagy magyar, vagy Pázmány Péter, Eszterházy Miklós és Zrinyi Miklós élete. 4. I. Lipót király 48 évi uralkodásának változatos históriája. 5. Az utolsó habsburgi királyok viselt dolgai. Mind az öt füzetet több kép teszi kedvesebbé. A szöveget Böngérfi János avatott tolla írta vonzóan és lelkesen. Hisszük, hogy a népek kedves, tanulságos olvasmányává fognak válni ezek a jóra való történelmi füzetek. Áruk 2 és 4 kr. között váltakozik. Kultur-egyletek, olvasókörök, s általában a nép javára munkálkodó társadalmi és hatósági személyek terjesszék a nép között e hazafias vállalatot.

== **Pályázat tanári állásra**. A h-nánási ev. reform. hat osztályu gimnáziumban üresedésbe jött: 1. természetrajz-földrajzi, 2. német-magyar, esetleg német-latin és 3. történelem-latin nyelvi tanári székekre újbi pályázat hirdették. Fizetés: minden egyes tanszéknél 1200 frt. a lakbérrel együtt, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. A kívánt oklevéllel bíró egyén egy évre, mint ideiglenes rendes tanár alkalmaztatik s csak ezen idő alatt kifejtett sikeres működése után állandósíttatik, a mikor is a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám- és nyugdíj-intézetének, esetleg az országos középiskolai tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja leendő. Nem okleveles, de szaktárgyaiból vizsgázott egyén csak helyettes-tanári minőségben és csak egy évre választatik 900 frt évi fizetéssel; de ha ez idő alatt a kívánt tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben, mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre, ha okleveles, de nem a hirdetett tanszakra képesített egyén választatik, az szintén csak helyettes-tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1200 frt. lesz. A megválasztott egyén állomását f. év augusztus végén, legkésőbb szept. 1-én köteles elfoglalni, s ha családós, 40 frt. ha pedig nőtlén, 15 frt. költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomását 3 év letelte előtt elhagyja: vissza tartozik téríteni. A pályázati kérvények keresztlevelel, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető hiteles okmányokkal, végre, orvosi bizonyítványával felszerelve f. évi június 25-éig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők. Kelt H-nánáson az ev. ref. egyháztanács 1894. június 3-án tartott üléséből. Benkő Lajos, lelkészelnök, Kállay Imre, főgondnok.

HIVATALOS RÉSZ.

1496—1894 PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A szászvárosi Kún-kollegium államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumában egy klasszika-litteraturai rendes tanszékre pályázat nyittatik. E tanszékkel, a klasszikus nyelveken kívül, esetleg, kisebb óraszámban a magyar nyelvnek tanítása van egybekötve.

Jövedelem: 1200 frt. fizetés és lakás természetben, vagy 1899. év végeig 200 frt. azon túl pedig 300 frt. lakáspénz; továbbá, három izben, az 1899. éven túl pedig negyed és ötöd izben is, 100—100 frt. ötödéves szolgálati korpótlék.

A kinevezés a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr jogkörébe tartozik. Az állás folyó év szeptember 1-én foglalandó el.

Abban az esetben, ha teljes kvalifikációval bíró pályázó nem jelentkeznék, helyettes-tanár fog alkalmaztatni, 900 frt. fizetéssel; a kinevezett azonban egy év lefolyása alatt kvalifikációját kiegészíteni tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettégüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat a szászvárosi ev. ref. Kún-kollegium Elöljáróságához folyó év július 10-ig küldjék be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvárt, 1894. május 3-án, tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

ha azt mondjuk, hogy ennek a kettős feladatnak teljesítése első sorban a kálvinista egyházakra vár. Már a múltban is ezek voltak igazi szószólói a nemzeti akaratnak, ezek védték a protestáns függetlenséggel és szabadsággal a nemzet függetlenségét és szabadságát is. Ezek tartották fenn a felekezeti szellemmel a nemzeti szellemet és érzületet is.

Számot kell vetnünk tehát magunkkal, mérlegelnünk kell egyházaink helyzetét, ha vajjon, ennek a kettős feladatnak megfelelhetnek-e a jövőben is; ha vajjon, birtokában vannak-e amaz erőknek, ama lelki és testi fegyvereknek, melyekkel a siker bizonyos reménységével viaskodhatnak, vagy pedig, szükség van itt is újabb felszerelésre, erőgyűjtésre?

Az erdélyi evang. ref. egyházkerület történetében, feladatainak teljesítését tekintve, forduló pontot képez a Szász Domokos püspökségének kezdete. Ugy tetszik nekem, hogy az anyaszentegyház feladatának addig csak egyik részét teljesítette, csak az igehirdetéssel, a lelki gondozással foglalkozott, legalább is öntudatos számításokon nyugvó, nemzeti missziót nem végzett. Azóta pedig, nem csak az egyházi élet fejlődése vált erőteljesebbé, több sikert, nagyobb eredményeket felmutatóvá, hanem az egyházak sajátos helyzetéből folyó, nemzeti köteleességek teljesítése is egészen új alapokra lett fektetve, öntudatos munkával, erős kezekkel végrehajtva. Vessünk csak egy futó pillantást amaz építkezési térképre, melyet püspökünk adott ki, s melyen jelzi ama féltett helyeket, hol a kálvinista vallás követőinek kihalásával, kihal a magyar faj, elnémul a magyar szó, s elvész a föld, melyet apáink véren szereztek meg. Ilyen féltett pontok Hunyadmegye egész területe, Alsó-Fehér nagy része, Szolnok-Doboka, Beszterce, Kolozs, Küküllő megyék majdnem egészen, egy szóval, a hol vannak a mi körlelkészéseink. Ezeken a helyeken a nemzeti missziót első sorban nem a magyar állam, s nem is az Emke végzi, hanem a kálvinista egyházak. Mert hiszen, mit tesz az állam? Létesít egy-egy állami iskolát, segítyez, az anyaszentegyház közvetítésével, egy-egy papot, vagy egyházat. De, hiszen, ez édes kevés arra, hogy ott megerősödjék a magyar faj, s nem is várható addig, míg az egyházakat, illetve, azoknak lelkészeit pozitív törvényeken nyugvó állami segítyllyel el nem látja. Hát az Emke, ez a szép reményekkel megindult egyesület, melynek megteremtéséhez (nem panaszképpen mondjuk)

oly édes örömmel rakta le fillérét minden igaz magyar, minő segedelmekkel járul a nemzeti missziót teljesítő református egyházakhoz? Bizony, az is oly kevés, hogy arra építeni, nem lehet, sőt az egész akció, nem tudjuk miért, erős reakciót szül a nemzetiségek előtt.

Mindezt csak azért hoztuk fel, hogy kitűnjék, hogy a kálvinista magyar egyház, ama fontos misszió teljesítésében, mennyire saját erejére van utalva. És miben áll ez az erő? Melyek azok a források, honnan erőnköt nyerjük? Két ilyen forrást nevezhetünk meg csupán. Egyik az egyházak tulajdonát képező tőkék és földbirtokok; másik a hiveink áldozatkészése. Amazt nevezhetnők anyagi, ezt pedig lelki erőforrásnak. Szóljunk külön-külön ezekről.

Tudjuk a történelemből, hogyan alakultak a kálvinista egyházak. Itt is, ott is föllobbant a hitszabadság, a lelkiismeretbeli függetlenség lángja, egyesült egy kis csoport, mely hitének és cselekedeteinek egyetlen és igaz sinormértékéül a szentírást tekinté; egyesült, hogy amaz igaz sinormérték mellett, istenét közösen imádja, lelke magasabb vágyódását és szükségéit közösen elégítse ki. Fölismerte ama tisztább hitigazságokat egy-egy földes úr is, a ki aztán, látva a kicsiny gyülekezet elnyomatását és szükségéit, oltalmába vette, papi és iskolai telekkel, s még külsőségekkel is megajándékozta; sőt a papok és tanítók fizetéséről is gondoskodott. Máshelyt, a hol nem akadt ilyen lelkes pátronus, az új hit követői maguk, saját áldozatkészésük folytán alakították meg az egyházat, s gondoskodtak annak fentartásáról. Így jöttek létre a mi kálvinista egyházaink, erősítve és fejlesztve időrül-időre hiveik hitbuzgósága és kitartása által. Ezeknek az alapoknak, ennek az áldozatkészésnek vagyunk mi ma sáfárai és gondozói, ezek a mi erőforrásaink a hitélet és a nemzeti misszió teljesítésében.

Az a kérdés merül fel most: hogy vajjon ezek az erőforrások egyenlő arányban állanak-e az azokra fektetett munkával, megbirják-e a rájuk nehezülő terhet? Tagadhatatlan, hogy az egyház helyzete és igényei, nem csak az egyház első megalakulása óta, de az utóbbi pár évtized alatt is, nagyon megváltozott, és a közel jövőben még inkább meg fog változni. Új terhek, új kötelesek hordozása hárul úgy az egyik, mint a másik erőforrásra; fokozottabb mértékben lett igénybe véve az egyház ereje és a hivek lelki buzgósága. S ha ehhez még hozzá vesszük a hiveinkre, mint

állam-polgárokra eső terheket és kötelességeket, bizony-bizony, gondolkozóba kell esnünk, hogy meg tudunk-e felelni feladatunknak? Hiszen, ma még a legszegényebb ember állami adója is rá megy 15—20 forintra, ezen felül hordoz egy csomó községi rovatalt, járási orvos, erdőtiszt, kézbesítő, megyei nyugdíj, s mit tudom én, hogy még mi-féle címeken járó fizetést. De, vegyük pusztán csak az egyházi terheket. Mig régebben alig fizetett egy ekklezsia az egyházmegyei pénztárba 15—20 forintot: addig, ma, ennek kétszeresét fizeti. Megszaporodott az egyházmegyei adminisztráció költsége, emelkedik az erre eső pótdadó; meg kell venni minden egyháznak egy csomó egyházmegyei és egyházkerületi jegyzőkönyvet, konventi, zsinati jegyzőkönyveket, névkönyvet, domesztikai jelentéseket; fizetni kell a tanügyi előadónak, hordozni kell a krajcáros élő-tőkét és a tűzbiztosítást. Hát az egyházközség belső szükségéi hol vannak. A templomnak, az iskolának, a papi és tanítói háznak jó karban tartása, az állami adók, pótdadók fizetése: ez mind azok közé tartozik, nem csak, hanem fedezésük első rangú, elmaradhatatlan kötelesség. E felsorolt címeken járó kiadásokat összevéve, nem is említve az iskolára vonatkozókat, még a kisebb egyházak költségvetésében is a szükséglet meghaladja a 150 forintot, a nagyobb egyházaké pedig felül megy 200 forinton. Mindennek, a folyton fokozódó szükségletnek a fedezésére csupán az a kevés tőke, s az a kis egyházi birtok szolgál. S ha ez nem fedezi? Következik a r o v a t a l, a minél pedig az egyházi életben veszedelmesebb dolog nincs. Pedig, hány egyházunk van, melynek évi szükségletét rovatalból kell fedeznie, s így ama másik erőforrásra, az á l d o z a t k é s z s é g r e kell támaszkodnia. Ám, ez még nem volna olyan nagy baj, mert a protestáns áldozatkészség és az egyház iránti szeretet, nem csak a multban, de a jelenben is szép bizonyosságokat tesz magáról, de vannak még más szükségletek is, melyek főképpen erre az áldozatkészségre támaszkodnak, a mikor ez, többfelől levén igénybe véve, könnyen meglazul és kialszik. Ilyen első sorban az egyházi domesztika, ilyenek a kegyességi kiadások, egy pár vallásos könyvecske megvásárlása, legátusi költség, stb. Nem csak, hanem ilyenek tekinti a köznép még a papi és tanítói bért is, hiszen, büszkén mondja: «én tartom a papot.»

Elképzelhető e rövid áttekintésből is, mily fontos érdekei vannak az egyházaknak, s mily gyenge és változó alapokon álló amaz erő,

melynek segélyével ezen érdekeket van hivatva szolgálni. (Vége következik.)

A fekete és a veres internacionale.

Most összeölelkezve, száguldoznak keresztül-kasul a világban, mint öldöklő angyalok, halálfélelemmel retteg-tetve államot és társadalmat, csendesen építgető munkás népet.

Fekete csuhát hord az egyik. Azt állítja, hogy a vallás komolysága ömlik el rajta; de a keresztyénség másfélezer éves története bizonyosságot tesz, hogy a tudatlanság és bűn sötétje festette azt feketére. Veres palást repked a másíknak vállain. Azt hiszi, hogy a legmagasabb szabadságérzet, a szellem korlátlan fellobogásának a lángja az, az emberiség egyetemes boldogságának hajnalhasadása pirkad rajta, de a biztos sejtés kiontott vér, felgyújtott hajlékok, birtokok lángját látja benne.

Ki hitte volna, hogy ez valaha lehessen! Hogy egyesülhessen tűz a vízzel, a sötétség a világossággal, a határtalan zsarnokság a féktelen szabadsággal, a butaság korának átkos maradványa a rohanva haladó civilizáció korán érett gyümölcsével.

Van ugyan közöttük rokonság, ez éles ellentétek dacára is, és pedig vérrokonság, olyan, mint a nemzõ és nemzett között, jóllehet ezt mindenik tagadja, gyűlölettel utasítja vissza.

A fekete internacionale, a sötét ruhába öltözött, sötét lelkü papuralmi vágy szövetkezik a népjog-tipró hatalom és az egyenlőséget tagadó ranggal és gazdagsággal s a bűnös ölekezésből, mely nem egyéb, mint a haladó emberiség ellen intézett merénylõ támadás, születik a veres internacionale, mit a nemzõk szégyelve, kakuk módjára más fészekbe akarnak lopni, azt állítják, hogy a protestántizmus szülte azt. Haj, ti bűnös paráznák! Ha igazi szabadság és szabadosság, józan haladás és rombolva rohanás, keresztyén munkás szeretettel építés és izzó gyűlölettel pusztítás azonosak volnának, úgy mondhatnátok, hogy a veres internacionale a protestántizmus szülte.

A gyermeknövelésben aztán sokan segítettek a szülőknek, azért növekedett olyan hirtelen olyan nagyra. A mivelődésnek helytelen irányban haladása, az egyedül biztos alapról letérése; államok, társadalmak vétkes mulasztása a baj fel nem ismerésében, kicsinylésében; egyházaknak, a Krisztusban feltalálható igaz boldogság letéteményeseinek kötelességökrül megfélekedése; lelketlenség, mely a jerikói pap kemény szívével halad el a szegénység sebeiben fetregõ mellett, mind-mind nevelõ dajkái voltak a szörnyszülöttnek; inség kenyerével erõsítették, nyomoruság italával megrészegítették s most a félelmes erejü gyermek készül felfalni nevelõit, szülõit. Bizonyosan fel is fogja falni. A történelem tanuságát összevetve a jelekkel, nem a jogosult, józan szociálmusznak szelid elvei: a társadalmi egyenlőség, a munka kötelezővé tétele, megbecsülése, togják lassan erjesztõleg áthatni a társadalom rétegeit, hanem annak elfajzásai: minden birtok (asszonyok) közössége; minden törvényes korlát szétrombolása; nem az egyházak szétrobbantása

csupán, hanem magának az istennek világból száműzése fogják a világot tűz és vértenger alá meríteni, bizonyosan, bizonyosan!

Anya és gyermek gyűlölik egymást mérhetetlenül, mert mindenik tudja, hogy mindörökké együtt meg nem élhetnek, valamelyiknek egyszer veszni kell. Most mégis kezét fognak, szövetkeznek, amaz botorul, mert vesztére, ez okos számítás, mert ő kerül ki a mérkőzésből győztesen. A mikor annak segítségével megbontja a társadalmi és állami rendet, a romok felett halotti tort a hierárkhia testéből fog tartani. Ez tudja, hogy állam és társadalom törvényével, rendjével erősebb elienfele neki, mint a hierárkhia magában, tehát jó annak legyőzésére ennek szövetsége. Ezért a prot. Németországban szociálisták segítik bevinni az államokat felforgató jezsuitákat, a szivességet aztán Magyarországon köszöni meg és szolgálja vissza szövetségesének az ultramontán fekete sereg.

A most fennálló állami és társadalmi rendet mindenik gyűlöli. Milyen elűtő okból!

A feketének nagyon sok, a veresnek nagyon kevés a szabadság. De mindenik államot és társadalmat akar felforgatni, mert mindeniknek ez áll útjában. Mindenik hiszi, hogy mikor a közös ellenséget egyesült erővel eltiporják, a másikat ő fogja kiirtani. Vértagyuláló az az ördögi gúnykacaj, melylyel a két szövetséges egymás keblére borul, mindenik érzi, érzi a kívül állók is, hogy ebben a nevetésben benne van a feneketlen gyűlölet fogcsikorgatása. Annak, a ki ebben az elvadult időben ember, mégis nem vérvívó vadállat, iszonyu lesz, átélni azt a világrázkódást, a melyben a felbomlott és összeontott világrend felett e két rém mérkőzik.

Mikor a khaószban a természeti elemek összegomolyodva kavargotak, annak mása lesz ez annak fensége nélkül, de annál több irtózatossággal és borzalommal. Vértenger hullámaiban gázoló bőszült alakok; egekig csapkodó lángok ropogása, felgyújtott békés hajlékoknak, összeomlott fényes palotáknak, a tudomány és művészet kincses házainak recsegő pusztulása, gyilkos fegyverek csattogása, bömbölése; félrevert harangok lázas kongása, templomok bedőlése, a romok felett orgiát ülő vértől részeg emberállat rekedt üvöltése, örült szitka, szórva az ég felé, Isten felé, lesznek a jelek azokban a napokban, az örületes zajban a lelkes ember maga is megőrül, vagy belerohan a készen álló halálba.

Senki ne higgye, hogy ez csak lázas lélek rémlátása. Nem; ez az emberi mivelődés tényeinek elháríthatlan következése. Nem is soká várhat magára. Mi ifjabbak még megérhetjük, gyermekeink bizonyosan megérik. Lássátok! Már 1871-ben így írnak a szociálisták: »Nem sokára erős és iszonyu kitörést fognak kezdeni, mely a fennálló társadalmi rendszert semmivé fogja tenni és elpusztítani mindazt, a mi most a polgári és egyházi életben rendszerüleg fennáll.« És lássátok, úgy-e, már a 19-ik századot kivont kardok csörömpölése, lovak patáinak dobogása, puskaropogás, halálhörgés, bombák, pokolgépek robbanásának, paloták összeomlásának rémes zenéje altatja örök álmára. Azt hiszitek, hogy a húszadik század szociálistája ez elvénült Európában lemond ábrándjairól!? Franciaország anarkhistája, Oroszország nihilistája kielégítőnek fogja találni már akkor a gazdag

és szegény, a mindenható úr és az állat számba menő paraszt közt lévő viszonyt?! Sokkal bizonyosabbra vehetitek azt, hogy a jövő század új esztendejét nem harangok áhitatos zúgása, hanem »az ég és föld zsarnokai ellen indított keresztes hadjárat harci kiáltása« fogja köszönteni e földön.

Hatóság és sajtó, e két organum, mely hivatva van a mai állam és társadalmi rendszerben figyelemmel kísérni a nyilvános élet minden megnyilatkozását, elámulva hallják a hódmezővásárhelyi szociálista kitörést, mely mutatja a szociális tanoknak a magyar nép lelkében meggyökerezését, mutat ilyen irányban szervezetséget, akkor, a mikor azzal biztattuk magunkat, hogy a magyar nép lelkéhez azok a tanok nem férkőzhetnek, józan gondolkozását meg nem vesztegethetik, mert a magyar nemzetnek eleitől fogva volt alkotmányos élete, átvitte vérebe a törvény és rendtiszeletet, a mely tehát alattomoságokhoz, rendfelforgatásokhoz soha nem folyamodnék. Ime, a magyar nép ma fellázad nyíltan, erővel, bár kevés számítás, elhirtelenkedve, mint a magyar ember szokott, hogy kezébe vegye önsorsa felett a hatalmat; kezébe vegye az idegen javakat, melyekhez neki, vélekedése szerint, az egyenlőség és munka elvénél fogva, jussa van. Holnap, mikor belátja, hogy így nem boldogul, bombát vet és gazdag embereket gyilkol, mert a fegyelmeztettebbek, higgadtabbak megtanítják, hogy rettegéssel is lehet a társadalmat kényszeríteni. Nagy oknak kell lennie annak, úgy-e, a mi a magyar népet ide vitte? Bizony, az a világon a legnagyobb ok: az a nyomoruság. Emlékezzünk a Dózsa parasztjainak szörnyű lázadására. Az okban, a mely azokat és a mi népünket lázadásra hajtja, nincs különbség. Az is, ez is nem bírhatja az éhség, nélkülözés, az igazságtalan erő nyomását. Hanem van aztán különbség a fellázadt népben. Ott eszmékről még nem tudnak; csak a test meg nem bírja a nehéz robotot, a nagy nyomoruságot; itt már nem csak a test, az éhező gyomor békételenkedik, hanem lázong a szellem, mit megcsapott a felvilágosodás lehellete, a mely már tudja, hogy nem jól van a világon az a nagy egyenlőtlenesség a vagyon és munka, a munka érdeme és az elvett jutalom között. A mai kor lázongó népét is hajtja a nyomor, de őt eszme is lelkesíti, ezért nem lesz a mai forrongás csak Dózsa-lázadás.

(Vége következik)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1894. június 10—11.

(Vége.)

Köpecsi egyházközségünk kepeváltási szabályzata, mely szerint a papi kepe 860 frttal, a tanítói pedig évi 430 frttal megváltatik, elvileg jóvá hagyatott; minthogy azonban a kepeváltási alap, ez idők szerint még nem fedezi 5 százalékos kamatozással a papi és tanítói javadalmakat, útasított az egyházközség, hogy kepeváltó alapját megfelelően gyarapítsa s a mennyiben a megváltott javadalmak addig is teljesen fedezhetők nem volnának: kötelessége, azokat az egyház egyéb vagyonából pótolni.

Ágoston Mózes, balázsfalvi nyug. pap aa. kéri hatóságunkat, hogy az egyházzal szemben állítólag fennálló 474 frt. 10 krnyi régi követelése kiegyenlítéséül az

egyközség tulajdonát képező egy darab 700 négyszögöl területű szántóföld részére tulajdonjogilag átruháztassék. Ig.-Tanácsunk azonban e kérést, miután az egyházközség a tartozás fennállását el nem ismeri s mert a bemutatott kötelezvényt aláírt egyik tanu sem emlékszik e kölcsön-ügyletre, nem teljesíthette.

Udvarhelyi egyházmegyei tanácsunk ajánló fölterjesztésére, megengedett, hogy a zoltáni fiok-egyházközség a hivek kepe-rovatalának átvállalására alapított törökbúza magtára jövedelméből a többnyire fizetékép-telen szegény cselédek helyett a papi képét fizethesse, oly kikötéssel azonban, hogy a magtár jövedelméből 1 hl. 80 l. gabona jövőre is minden évben tőkésítendő lesz.

Ér-Hatvani egyházközségünk kepekiróvása ellen egyik egyháztagnak felebbezést nyújtván be, azt az egyházmegyei tanács, az egyházközség meghallgatása nélkül, a felebbező javára intézte el. Az ezen határozatot sérelmesnek tartó egyházközség most Ig.-Tanácsunkhoz felebbez s eljárásának kellő indokolása mellett, kéri a szabálytalanul meghozott egyházmegyei tanácsi határozat feloldását. Igazg.-Tanácsunk csakugyan meggyőződén a szabálytalanságról, visszaadni rendelte az ügyiratokat az egyházmegyei tanácsnak, szabályszerű nyomozat meg-ejtése után hozandó új elhatározás végett.

Hécey Lajos, kir. al-erdőfelügyelő aa. kérésére, m. n.-zsombori birtokhoz tartozó erdők gazdasági üzenterveinek elkészítéseért a kialkudott 137 frt. 50 kr. kiutaltatott.

Dr. Bogdán Péter, ügyvéd aa. jelentése, mely szerint az egyházkerületnek Pap C. János és társai goroszlói lakosok elleni 2224 frt. 90 kros követelését a krasznamegyei takarékpénztár átvállalni és kifizetni hajlandó: örvendetes tudásul vétetett s az erről szóló átruházási nyilatkozat, aláírva, kiadatott.

Ujszekélyi egyházközségünk papilak-építési terve és költségvetése, műszaki előadó aa. módosításaival, elfogadtatott, de az építkezés megkezdésére csak az építési összeg teljes beszerzése után fog engedély adatni.

Kézdivásárhelyi egyházközségünk indokolt kérésére megengedett, hogy bérházépítési kiadásait, 5 száza-

lékos kamatozás és rövid idő alatt leendő visszatérítés föltétele mellett, iskolai alapjából fedezhesse.

Ezen ügyek ellátása után, főt. püspök aa. jelentése olvastatott föl, melyet a budapesti házépítések tárgyában tett, az Ig.-Tanács korábbi határozatainak megfelelően végzett eljárásáról. Bemutatja a jelentéssel kapcsolatban főt. püspök aa. a Feszty Gyulával kötött építési szerződést jóváhagyás végett s jelzi, hogy két telken a 3—3 emeletes bérházak építése már meg is kezdetett. Az egyházkerület másik három telkének beépítésére nézve Politzer Zsigmond, bankár és építési vállalkozótól szintén vett be ajánlatot s annak felülvizsgálását s a további teendők iránti intézkedést kéri.

Ig.-Tanácsunk az összes ügyiratok beható tanulmányozása s a főt. püspök aától szóval is nyert felvilágosítások alapján, a jelentést jóváhagyó tudomásul vette, az építési szerződést megerősítette s főt. püspök aát fölkérte, hogy az építkezések ellenőrzésére és a kereseti kimutatások felülvizsgálására egy budapesti mérnököt, alku utján megállapítandó díjazás mellett, fölvenni, sziveskedjék. Politzer Zsigmond vállalkozó kedvezőbb építési ajánlata folytán, a Murányi- és István-utcai két telek beépítésére vonatkozólag javasolt tárgyalások folytatására a főt. püspök ur bizatott meg oly fölkéréssel, hogy a beveendő részletes ajánlatokat felülvizsgálat és tárgyalásra lehetőleg mielőbb bemutatni, sziveskedjék, a netán célszerűnek és szükségesnek mutatkozandó további lépések maga idejében való megtehetése végett. A már folyamatban levő építkezések költségeinek fedezésére közalapunk rendelkezésére álló tőkéiből fognak a szükséges rész-összegek kiutaltatni a jelzálogi kölcsön föl-vételéig s abból megtérítendőleg s e végből az elnökség fölhatalmaztatott a szükséges mennyiségű érték-papírok eladására.

Végül, a m. n.-zsombori szeszgyár helyreállítása, gazdatiszti lakás megépítése, szeszfőző, gépész s a szükséges segédzemélyzet felvétele tárgyában tétettek intézkedések s ezzel az ülés, több tárgy nem létében, be is záratott.

r. s.

TÁRCA.

Evangeliumi elmélkedések.

(Irta Dicsőfi József, a debreceni evang. ref. theol. akademián ny. r. professzor, s most a debreceni ev. ref. egyház egyik lelkipásztor. Debrecen. Ára 3 forint.)

Nagyobb érdeklődéssel, nagyobb kíváncsisággal évek óta nem vettem könyvet kezembe, mint azt, melyet a címben leírtam. Boissiernek egy régen olvasott igazsága jutott ugyanis eszembe, mely azt mondja, hogy on ne fait quelque chose, qui dure, qu' à deux condition: croire et vouloir. E két feltétel nyilván állott előttem rögtön, a mint a könyvet megpillantottam és hittem, hogy a melyek benne megírva vannak, nagy tanulására irattak meg mindnyájunknak.

És aztán el kezdtem olvasni e könyvet, melyet azzal a filozófiával írt meg szerzője, mely a legnagyobb művészet, mert az élet eltanult igazságait a gyakorlatba viszi át, és mert az igazság felé a legjobb kalauz. Azután, tisztába jöttem vele, hogy ezt a könyvet csak azok nem használhatják sikerrel, kik koldusok az érzelemben, koldusok a gondolatban,

és az ismeretben. Hiszen, oly mélyen jár ez, éppen ezért oly igazán mutatja fel nekünk elveit, hogy nagy örömmel indulhatunk utána és választhatjuk vezetőnknek, ha még akarunk ragaszkodni bibliánkhoz és élő hitünkhöz. Nem azzal a tudással van ez megírva, melyről azt mondá az angol Cooper, hogy az «is proud, that he has learned so much», hanem azzal, «that is humble that he knows no more», mert itt mindent az a mély hit sugal, mely a bibliából, a mi hitünk fejedelmével való élő közösségből származik, mely éppen ezért indíthat mindenkit tiszteletre és bámulatra. És a mi az egészen keresztül vonul, a csodálatos meggyőződés megragadó ereje oly jólesően ringatja el melegen megdobogtatott szívünket, mint a fák leveleit az az esti szél, melyhez hozzá tapadt a virágok felszálló illata.

Ez a könyv a tusakodó hit ihletéből származott, s a halálon diadalmaskodó remény szüleménye. Ebben egy csodálatos világ van, mert itt van az értelmi élet a maga problémáival, örök kérdéseivel és itt van a szív világa is, a mi

egymás mellett, egymással harmóniába hozva, olyan megfoghatatlan, mert a kettő ellenlábás és egyesítése a legnagyobb művészetek egyike.

Azért kell ezt a könyvet elolvasnunk, hogy szívünk fölmelegedjék, érezzünk valamit abból az örök isteni szeretetből, mely a mi szeretetünket kiterjeszti az emberi érdekeknek minél szélesebb körére. Nagy szükségünk van nekünk, embereknek, hogy legyen valami, a mi fölszántsa mi bennünk az érzés módjait, a cselekvés motivumait, hogy ez érzésmódok megsokszorozzák az erkölcsi erőt, s az erkölcsi élet kibővültével megvalósodjék a keresztyéni élet. Ezt cselekszi egy-egy olyan könyv, mint a melyről beszélünk. A mi itt van írva, azt megérteni, átérezni, valóságos nyereség, eddig nem ismert erő, melyből mi bennünk az életnek cselekedetei születnek meg.

Nehéz a hitet, vallást boncolni: ki tagadná ezt el? Hiszen, a vallás is az érzelem világához tartozik és sokkal könnyebb megérteni, leírni egy vízáradást és egy vihart, mint a szívnek egyetlen fájalmát. Ha mégis erre vállalkozik valaki és e feladatának jól megfelel, ez minden esetre okoz neki annyi fáradtságot, mint a csillagászat összes problémái együtt véve, a melyeket ha fáradtságosan is, de utóvégre mégis csak meg lehet olyanokkal is értetni, kik egyedül abban bíznak, a mit kézzel foghatólag lehet demonstrálni. Ilyen munkára vállalkozott az Evangyéliumi Elmélkedés. És ezért nevezhető ez hitéletünkben a mi munkásságunk vezetőjének, és világítójának; olyannak mint a milyen a vaknak a kéz, mely tapogatva keresi az utat. És ha a költők megérdemlik azt a címet, hogy ők az emberiség nevelői; ha megérdemlik, mert egyfelől nagyon fogékonyak a benyomásokkal szemben, és másfelől mélyre hatolnak az emberi természetnek: egy-egy ilyen könyv is oda sorozható ama nagy hatású tényezők közé, melyek megbővítvén értelmi látásunk körét, megteremtik és mozgásba hozzák az érzésnek száz meg száz új fajtát és módját. Oda sorozható, mert azt a keresztyén vallást érteti meg velünk, mely a maga örök bizonyosságával fentartja közöttünk azt a világot, mely a cselekvést megkönnyíti és felbolygatja az érzelmeknek amaz ősi forrását, mely a szívet megóvjá az elkérgesedéstől és az emberi természetet megtartja a maga üde állapotában.

Olyan nehéz valamit megtanulni a filozófiából, és olyan sokan visszariadnak attól, mert nehézkes a forma, melyben az igazságot előadja. Azokra a módokra van tehát szükségünk, melyek által könnyebben megyünk valamire, mert könnyedebben tudják átszárnyalni a természet és a lélek közti mesgyét. Első rendű fontosságú pedig mind ezek között a keresztyén vallás, mely felruházva jellemmel a mi gondolatainkat és erkölcsi életünket, s az eszmei szépség ama fényét tárja fel, mely a szellemi élet fentartó eleme. Megfejtethető tehát nagyon könnyen egy oly munkának az értéke, mely e szellemi tényező legmélyebb és elkötelező motivumaival színről-színre ismertet meg, hiszen, az ilyen munka az erkölcsi érzet és a szív emelkedettsége érdekeit szolgálja.

Az Evangyéliumi Elmélkedések elvezetnek minket ama forráshoz, melyből a keresztyén vallás is fakadott. Ha nem ismerkedünk meg velök, elmulasztjuk az alkalmat, mely tiszta látásra vezetne el, ha eddig ez nem volt volna módunkban; pedig ha nem jól értjük meg a keresztyén vallást, szándékosan megraboljuk a szívet, szegénynyé tesszük

egy hatalmas érzéssel és csorbát ejtünk a benne lappangó nemes vágyak fölkelésében. Nagyon nagy szükségünk van mindnyájunknak, különösen nekünk, kik a legnemesebb idealizmust szolgáljuk, hogy egy jó vezető juttasson el minket ennek tiszta megértésére. És mert abban nagy igazság van, hogy az emberek maguktól nem igen szeretik a mélyreható kutatásokat és nyomozásokat, többnyire utána indulnak olyanoknak, kik azt az igazságot a legkönnyebben érthető módon fejezik ki: ezt alkalmazhatjuk a mi könyvükre is, melyet hamarjában jellemezni, értékét biztosan megállapítani, alig lehetséges, mert ez a könyv valóban egy eddig páratlan munkának tekinthető a magyar irodalomban.

Nagyon hasznos dolgot cselekedett ennek írója, midőn ezt közre bocsátotta, hogy mások is tanuljanak belőle. A vallási dekadencia, a hit általános bomlásának idejében olyan megható az, a mit itt olvasunk; eleinte el sem hisszük, mert mi alatt megjártuk a tudásnak más országait, megtanultunk kételkedni, nem hinni semmiben, kétségbe vonni azt, a mi régi, azt, a mit az emberek közmegegyezése már százszor is megszentelt. De aztán, a míg lelkünk itt megpihenve, az örök kérdések honában a mindenek felett való összhangot találja meg a hit, a vallás világa és annak nagy tényei által, csak mintha megerősödve kelne fel a föld porából, a honnan az emberi tudás fényénél csak pászortüzetek láttunk nagy messziségben; s mintha olyanoknak éreznők magunkat, mint a tenger-úszók, kik megifjodva, megerősödve kelnek ki annak habjaiból. Megértjük a vallás erejét, mely az egész lélekkel együtt megy a cselekvésbe, megértjük az isten szeretetét, mely után mindig óhajtoztunk, de nem találtuk meg, mert a fej argumentumaival kerestük, mert a Descartes és Kant istenét próbáltuk megtalálni és nem azt, a ki szívünkben lakozik és ott emel fel minket magához, ki a tudósoknak éppen úgy lehet istene, mint a gyermekeknek. És megértünk egy nagy igazságot: hogy az ember vallásos lénynek van teremtve, s ha e nélkül meg is él, de erejének tudására, lelki életének virágzására csak akkor juthat el, ha nem senyved, ha kibontakozhatik és a valóságot érezheti meg. Egy szóval, ez a könyv sok gyönyörűséget szerez azoknak a gondolkozóknak, kik tudnak hinni, kik ott érzik magukat a vallásos élet hajnalánál

Ilyen alakjában ez a könyv egészen önálló, és eredeti munka. Ugy értjük ezt, hogy egy sokat tanult, nagyon jól emlékezni tudó ember, ki azt öntudattal mind sajátjává tette, e kincsekkel indult el a bibliához és az exegetának minden jó tulajdonságával, de legfőképpen a hívő léleknek boncolgatásával írta meg ezt a könyvet, melyben megbámuljuk a nyomon járó lélek finom logikáját, a gondolatoknak apró szétszedését és a hol a legnagyobb mestert látjuk, a legkisebb árnyalatok kidomborítását.

Hogy vannak e műben fogyatkozások is, hogy tán itt többet kellett volna mondani, itt meg kevesebbet, ezen a helyen nagyon erős színt használt, míg a másikon kissé elsekélyesedett, hogy meghatározásai mind csak egyetlen cél szolgálatára lettek megalkotva, hogy t. i. a keresztyén vallás az isten országa, és más tekintetek figyelembe se vétettek! Ujra meg újra eszünkbe jut Müller M.-nek mondása: «Összes legtudósabb fogalmaink is oly kevésbé közelítik meg a valóságos tényeknek és az istennek exakt és teljes eszméjét, hogy emlékeztetnek a tudatlan emberek ama szárnypróbálgatásaira, kik létrát létrára raknak abban a reményben,

hogy így elérjük az eget.» Egy nagy szolgálata, azonban, megvan az Evangyéliumi Elmékedéseknek: előnkbe tárja azt, mit tudhat az az ember, kit hite összekapcsolt istenével, azokról a dolgokról, melyek előtte a legfontosabbak, mert azt adják meg neki, mit e világ soha meg nem adhat.

(Vége következik.)

Különfélék.

Szives kérelem.

A sok és sokféle munka és elfoglaltatás között, úgy véljük, olvasóink tán észre sem vették, hogy a folyó esztendőnek is már majdnem tele elmúlt. Nehezünkre esik, hogy erre figyelmeztetnünk kell. De meg kell tennünk, mert mi nagyon is érezzük ennek jelentőségét, holott azok, kiknek lapunkkal és annak fentartásával szemben kötelezettségeik vannak, ha nem is mindnyájan, de három-negyed részük teljesen megfeledezett.

Szivesen kérjük mindazokat, kiket illet, hogy tartozásait törleszteni igyekezzenek, szemeik előtt tartván Máté 18. 28. versét «Fizesd meg, a mivel tartozol.»

Kolozsvártt, jún. 5. 1894.

Szász Gerő.

== **Főtiszt. Szász Domokos, püspök, aa.** az eddigi dispoziciók szerint, folyó hó 23-án Zilahra utazik, hol a más nap reggel tartott istentisztelet után, megvizsgálja az egyházat, megtekinti a kollegiumot, és 25-én dél előtt fölszenteli a diósa dió új templomot. Közbe jött körülmények miatt, a szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegyének szélesebb körben való meglátogatása ez alkalommal elmarad. Folyó hó 26-án délután a megfelelő vonattal püspök aa. már itthon lesz.

== **A nagy hét!** Jó formán e napokban kezdődtek meg, s minden valószínűség szerint, e héten végződnek be az ország legtöbb nevelő intézetében az évi vizsgálatok. Az értelmi és erkölcsi magvetésnek eredménye tárul fel nem csak a szülők, a tanítók, hanem minden érdeklődő előtt. És kit ne érdekelné az a kép, mely bár még kezdetleges vonásokban, de a jövő Magyarországot mutatja. Vágyak és remények között indult meg a növendék-sereg az esztendő elején: vajha, öröm, megnyugvás között tért volna rövid pihenésre, míg ismét elkövetkezik a munkáldoklás ideje! Addig, hadd, pihenjen a fáradt elme; nyiljanak meg a józan mulatozásnak, nemesen szórakoztató vídamságnak kapui; elevenedjenek meg a völgyek, a halmok a gyermekek vídám énekétől, és szívjának magukba egésséget, új életet. Legyen áldás a szülői házakon, lakozzék bennök békeség, hogy boldogság fűszerezze a jövő szép reménysegeit!

== **Vajda Ferenc, sz.-lónai ifjú** lelkésztársunk, május havi pályadíját, a jól kiérdemelt 15 forintot felajánlotta «Az ev. ref. papfiuk Árvaházára», mely már takarékpénztárba helyeztetett, gyümölcsözés végett. Az összegecske már a máj napig 40 frt. Persze, hogy elenyészőleg csekély. De ne nevéssenek rajta. A míg lesznek Nagy

Domokosok, Balla Károlyok, Vajda Ferencok, pedig ilyenek mindig lesznek, a míg ki nem fogy a keblből a jól-tevés ösztöne, a szívből a keresztyén erények gyakorlásának boldogító vágya: mi hisszük és reméljük, hogy a kicsiny makk hatalmas fává izmosodik és gazdag gyümölcsöket fog teremni egykor anyaszentegyházunknak. Erről egy pillanatig se feledkezzetek meg. A hegyek porszemekből alakulnak; a gletserek hóhelyekből lesznek és fillérekéből épülnek fel az istennek templomai.

== **Négyszáz új népiskola.** Az ezredéves ünnepélyre szervezendő 400 új állami elemi iskola sorozatát már végleg megállapította s az erre vonatkozó rendeletet ki is adta Csáky Albin gróf hivataloskodásának utolsó napjaiban. A fősulyt Erdély és az azzal határos vármegyék területén létező magyar kisebbséggel vegyes lakossággal bíró községekre helyezték. Így Alsófehér vármegyének 20, Aradnak 9, Biharnak 21, Háromszéknek 14, Hunyadnak 7, Kis-Küküllőnek 12, Kolozsnak 27, Krassó-Szörénynek 7, Maros-Tordának 18, Máramarosnak 6, Nagy-Küküllőnek 6, Szilágynak 25, Szathmárnak 16, Szolnok-Dobokának 31, Temesnek 5, Torda Aranyosnak 14 községe nyer ez alkalommal állami elemi iskolát. Az ország több vármegyéi közül különösen Nyitra vármegyét említjük fel, hol nem kevesebb, mint 17, továbbá Zemplént, hol 7, Abauj-Tornát, hol 9 és Sárosp, hol 10 lesz az új állami elemi iskolák száma.

== **A Luther-ház.** Eislebenben ünnepi játékok voltak Luther emlékére, a ki ebben a városban halt meg. Az ünnepi játékok, melyeket Németország minden részéből s a külföldről összesereglett közönség előtt a Luther-egyesület rendezett, Luther Márton életének nevezetesebb momentumait mutatták be élőképekben. Most is áll Eislebenben az a ház, melyben Luther meghalt: ennek a fölékesítésére fordítják az ünnepi játékok jövedelmét. Nagyrészt el is készültek már a munkával, melynek feladata az volt, hogy Luther lakása olyan képet öltözzön, mintha csak most vitték volna ki onnan a reformátor koporsóját. Így is történt. A ház első nagy szobájában szarkofág áll, a melyet Luther szemfüdele takar le. Az oldalfalon nyugvóágy, bőrpárnákkal. A falakon négy nagy kép: Luther, Bora Katalin, Melancton és Fülöp heszzeni tartományi gróf képe. A négy ablakot üvegfestések ékesítik. A kisebb szoba sokkal otthonosabb. Középkori stílusban készült székek állnak az egyik oldalon, a másik oldalon asztal, rajta Luther beszédei. A háttérben menyegzőes ágy áll. A hátsó szoba feketével van bevonva, széle a legdrágább hűnzésekkel beszegve, közepén kereszttel. Ebben a szobában is vannak képek, a melyek, valamint az ablakok üvegfestményei is, kizárólag a reformáció korszakának egyes mozzanatait ábrázolják. Az összes munkák Nürnbergben készültek. A Luther-egyesületnek még 5000 márká áll rendelkezésére s ezt az összeget is a Luther-ház feldiszfítésére fordítják.

== **Hibaigazítás.** Lapunk 24-ik számában 678—1894. sz. alatt megjelent pályázatban Szász-Hidvég helyett Szász-Ludvég olvasandó.

Szerkesztői nyiltposta.

== **S. A. Kis-Kend.** Mikor kapjuk meg a folytatást és végét? Közlésébe nem fehatunk addig, míg az egész nincs kezeink között. Ez csak természetes.

== **Dalt mondok, gyászosat!** Kegyeletes érzésből fakadt. A hálás szív e megnyilatkozásában mi is őszintén osztozunk. De a kegyeletet és hálát gyöngécske versekben kifejezni, nem feltétlenül szükséges. Lapunk különben is nem honorálja az átlag poezist: ezért a lehető legtrikábbban közöl verseket.

HIVATALOS RÉSZ.

1461—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium mt. Elöljáróságának és valamennyi erdélyi evang. ref. egyházmegye nt. Esperesének.

Debrecen tanügyi társadalma, a tanhatóságok és tanterületek összesége, az 1894 év aug. hava folytán Debrecen városában országos tanszerkiállítás rendez gróf Csáky Albin, vallás és közokt. magyar királyi miniszter ő nagyméltóságának védnöksége alatt

Miután legjobb tudomásunk szerint, e kiállítás tervezete egyházkerületünk minden hatóságának megküldetett, fel kell tennünk, hogy e nemzeti közművelődési szakkiallítás célja és módozatai felől mindannyian tájékozva vannak, hogy

pártfogásukba veszik és tehetségük szerint hozzájárulnak e nagy jelentőségű vállalat sikeréhez.

Részünkről nemzeti, s felekezeti köteleességet vélünk teljesíteni, midőn pártfogásunk kijelentése mellett, felhívjuk összes népoktatási és gimnáziumi intézeteink hatóságait, hogy

a) a folyó év aug. 18-tól szept. 2-ig, Debrecenben rendezendő országos tanszerkiállításon speciális taneszközekkel, általános ismertetésre és elterjesztésre méltó taneszközökkel, iskolai munkálataikkal és iskolai igazgatási adataikkal, mint kiállítók, vegyenek részt.

b) A tan- és nevelő-intézetek hatóságai, tanerői az országos tanszerkiállítást meglátogassák és tanulmányozzák.

c) Az iskolák ifjusági tanulmányozási kirándulásokat

szervezvé: növendékeiket a vasúti kedvezmények igénybe vételével, a kiállításnak, a városnak és az alföldnek tanulmányozó meglátogatására kalauzolja.

d) Tanítás, történeti adalékok (régii tanszerek, könyvek, értesítők, stb.) és iskola külleleti adatok (épület-tervek, külső igazgatási iratok, stb.) a kiállításon leendő bemutatására módot nyujtsanak.

Általán pedig, igyekezzenek, ezt az országos közművelődési vállalatot a saját hatáskörükben az egyházi és iskolai hatóságoknak és szakegyéneknek hathatósan ajánlani.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától. Kolozsvártt, 1894. június 10-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

713—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett ketesdi III. osztályu lelkészi állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás, a szükséges gazdasági épületekkel. Fizetés, hivatalos beclslés szerint, 500 frt. 70 kr. melyből 433 frt. 20 kr. a hivatektól bejövődő készpénz, a többi az egyházi erdébül kiszolgáltatandó fa és a kánonika-porción értéke.

Pályázati határidő: július 15. Folyamodványok nagytiszt. Deési Gyula, esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1894. június 18-án. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

722—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett selyei III-ad osztályu papi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott tisztességes lakáson kívül, búza-, zab-, széna-, fa-kepe, kamarai javadalom és tizenkét marhára legeltetési jogban, egyházhatósági hivatalos beclslés szerint, 594 frt. 97 krajcár.

Pályázati határidő: július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1894. június 18. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

737—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. református egyházkerületben, a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett székely-földvári IV. osztályu papi állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági, s szükséges melléképületekkel ellátva, továbbá, 351 frt. 64 $\frac{1}{2}$ kr. kánonika-porción, kepe, stb. után járó, egyházhatósági beclslés szerinti jövdelem. És pedig: 1. Kánonika-porción, szántó 19 hold; kert 510 négyszögöl. Kaszáló 18 hold, 1156 négyszögöl; szőlő 483 négyszögöl; szellérház és kert 522 négyszögöl; az adót az egyház fizeti. Hivatalos beclslés szerinti értéke, 218 frt. 64 $\frac{1}{2}$ kr. 2. Pátronusoktúl (gr. Zichy Istvánné; Zudor, Mara udvarok, s három kis pátronustól) buza, bor, készpénz, stb. járandóság értéke 105 frt. 3. Kepézetektől (szemes török-buza) értéke 18 frt. 4. Az egyházmegye pénztárából papenz 16 forint.

Lelkész kötelessége: a törvényben megszabott papi teendőken kívül, az énekvezéri teendőket is végezni (a kánonika-porciónból 8 hold, és a kepeének egyharmad része éppen ezért jár) és az állami elemi iskolában az evang. ref. növendékeket vallásos oktatásban részesíteni az állam által eddig rendesen fizetni szokott 30 forint tisztelet-dijért.

Pályázati határidő: július 20. Folyamodványok nt. Sándor János, esperes aához küldendők, Miriszlóra, u. p. N.-Enyed.

Kolozsvártt, 1894. június 19. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

722—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben fekvő, s a marosi egyházmegyébe kebelezett mezőkövesdi énekvezér-tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: tisztességes lakáson, gazdasági épületeken,

beltelek, s fél hold kerten kívül, kepeben, mely pár év alatt pénzzel megváltatik, és tizenegy hold tagosított kánonika-porciónban, egyházhatósági hivatalos beclslés szerint, 240 frt. 8 kr.

Pályázati határidő: július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes urhoz küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1894. június 18. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

722—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben fekvő, s a marosi egyházmegyébe kebelezett selyei énekvezér-tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott tisztességes lakáson kívül, 50 frt. készpénz, 25—30 forint tandíj, a magtárból 300 véka zab, melyek évnegyedenként előre fizettettek, harminc szekér fa, kánonika-porción és legeltetési jogban, egyházhatósági hivatalos beclslés szerint, 200 frt.

Pályázati határidő: július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1894. május 18. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

743—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben fekvő, s a marosi egyházmegyébe kebelezett berekeresztúri énekvezér-tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, s kerttel ellátott tisztességes lakáson kívül, kepe és igen jó minőségű kánonika-porciónban, egyházhatósági hivatalos beclslés szerint, 143 frt. 10 kr.

Pályázati határidő: július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1894. június 19. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

726—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett mátfalvi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, egyházhatósági beclslés szerint, 195 frt. 48 kr. értékű kepe és kánonika-porción haszonélvezete. A megválasztandó köteles, egy évi javadalma hat százalékát, s azután az évi díjat a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határidő: július 15. Folyamodványok nagyt. Menyhart András, esperes urhoz küldendők, Kecset, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1894. június 18. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

469—1894.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Mely szerint, somogyomi illetőségű Ugron Zsuzsánna, szász-kis-almási illetőségű ev. ref. vallásu férjét, Szőke Józsefet, ki őt ez előtt nyolc évvel hűtlenül elhagyta, s kinek hol létéről azóta semmit sem tud, ezennel idézti, hogy a máj naptól számítva, hat hó lefolyása alatt, a küküllői ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt jelenjék meg, mert meg nem jelenése esetében is, ellene indítandó válókeresetét tárgyalatni és lejáratni fogja.

A küküllői ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától.
V.-Gálfalván, 1894. június 14. *Kovács Elek,*
evang. reform. esperes.

476—1894.

MEGHIVÓ.

A küküllői ev. ref. egyházmegye köztörvényszékének, és házassági törvényszékének illetékes tagjait, a folyó évi július 19-én D.-Szt.-Mártonban, a szokott helyen, délelőtt 9 órán kezdve tartandó köztörvényszéki, és délelőtt 10 órán kezdve házassági törvényszéki gyűlésekre van szerencsém tisztelettel meghívni. Minék folytán, hivatalosan felkérem tiszt. paptársaimat és az ügyvéd-urakat, hogy figyelmeztessék válópereseiket a kellő lépések megtételére.

V.-Gálfalva, 1894. jún. 16. *Kovács Elek,*
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Június 28.

26. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Egyházaink helyzete és feladata.

(Vége.)

Így talál minket a jövődő. Mondhatná talán valaki, hogy a jövődő aligha fog változni, mert, ime, az ultramontanizmus diadalt aratott az azt eléidéző egyházi reformok telett. Hát, ez igaz; de, az is igaz, hogy a felleg nem borítja el örökre a napot, kisüt az újra; feljő a napja nem sokára azoknak a szabadelvű eszméknek is, ha most egy kis ideig homály borítja is, csak várjunk csendesen. Tehát, bizonyosra vehetjük a viszonyok változásának bekövetkezését. De, ha egyéb nem változnék is, változott, s változik a saját beléletünk, újabban alkotott és alkotandó törvényeink folytán, a miből újabb terhek nehezdednek erőforrásainkra. Hogy többet ne említsek, ilyen újabb kiadás lesz az egyetemes gyámintézeti díj fizetése. Nem panasz képpen hozzuk ezt fel, adjuk szívesen, bár még eddig is adtuk volna, csak jelezzük vele a helyzetet. Provideálni kell erről is a költségvetésben. Lesz-e erre fedezet? És lesz-e sok más üdvös dologra? Bizony, aligha igen. Hiszen, hogy a kolozsvári theol. fakultásra egyházaink aránylag oly kevés alapítványt tettek, én annak az okát nem abban látom, mert talán elleneznék, hanem abban, hogy nincs meg rá a kellő fedezet, rovatalba bele menni pedig nem óhajtanak.

Ha még most is félünk és irtózunk a rovataltól, annyival inkább kell attól tartózkodnunk a jövőben, annyival kevésbé kell állandó szükségek fedezésére igénybe vennünk ama másik erőforrást, hiveink áldozatkészségét, mert akkor nagyon megcsappan azoknak száma. A ki ismeri a népet, az igazat ad nekem. Nagyon kitanult ez a mi népünk; szemedbe mindent ígér, beszél, lelkesedik az egyházért, annak minden szép dolgaiért, de, ha tette kerül a dolog, cserben hagy; szóval, mindent megtesz, de fizetni, azt nem teszi; ha van pénze, még akkor is nyakára várja

a végrehajtást. Kezdjük csak mi a jövőben, mikor meglesz a teljes vallás-szabadság és felekezetenélküliség, ekzekváltatni a mi hiveinket, majd meg látjuk, hogy nem hagynak-e ott minket, mint szent Pál az oláhokat! Sőt, azt is kimondom, hogy még a hit sem tartja meg; nem, különösen ott, a hol be vannak ékelve a katolikusok közé. Ma úgy gondolkozik az ember, hogy ott imádkozom, a hol nem kell fizetni. S hol nem kell fizetni? Világos, hogy a gazdag katolikus egyházban. Hát, eddig is nem ez volt-e a szülő oka legtöbb helyen a tömeges áverszióknak. A kath. egyház most rendezi a kongruáját, és az bizonyos, hogy vegyes felekezeti helyeken úgy fogják keresztül vinni, hogy ott a hiveknek sem a pap, sem az egyház részére semmi fizetendőségük ne legyen. Ilyen helyeken fog minket a legnagyobb veszély fenyegetni. De, nem csak, hanem fenyeget mindenütt, a hol nagy szegénység van. Hát, nem járnak-e szét most is ezek a jezsuiták, nem gyóntatnak-e, nem csalogatják-e a mi hiveinket, nem viszik-e magukkal a sötétséget? Nő hát, jövőben még inkább meg fogják ezt tenni.

Közelebbről egy igen érdekes statisztikai tanulmányát olvastam dr. Vargha Gyulának, a református egyházzól. (Prot. Szemle, 1894. 4. füzet.) Azt a szomorú tanulságot merítettem ebből a tanulmányból, hogy a református egyház hiveinek száma az egész ország területén csökkenő félben van és pedig a katolikus egyház javára. Nem az általános pusztulást jelenti ez, ámbár a Dunán túl ez is fenforog, hanem azt, hogy a szaporodás mögötte marad a római kath. egyház számbeli emelkedésének. A csökkenés oka a születési kevesebbségben, és a halálozási többségben rejlik. Azt a következtetést is lehetne ebből vonni, hogy a református egyházban nincs akkora élet-ösztön, nem oly erős a fenmaradási képesség, mint a kath. egyházban; a református nép, talán éppen felvilágosultságánál fogva, nem fektet akkora súlyt egyházára, mint

teszi ezt a római katolikus. Ám, ne következtessünk semmit, csak maradjunk a rideg számok mellett, a melyek körültekintésre, óvatosságra intenek, s mindenek fölött pedig bölcsőbb, kitartóbb és tapintatosabb belmisszióra sarkalnak.

Nem folytatom tovább. Az elmondottakból is kitűnik, de különben is mindnyájan jól tudjuk, hogy a legtöbb egyházközségünk olyan szegény, hogy a rá nehezülő terhek anyagi erejét teljesen felülmulják. Ezt a hiányzó erőt pedig, fontos küldetésének teljesítésében, a hivek áldozatkészségéből fokozni és kipótolni, a beálló körülmények miatt, nem helyes és nem célszerű dolog. S ha mégis megtennők, féltő, hogy nem következik-e be a viszonylagos csökkenés után az általános is? Nem kicsinyeljük protestáns buzgóságunkat és állhatatosságunkat, sőt büszkén tekintünk a multra, de tény az is, hogy a szegénység sok minden bajnak szülő oka, és lehet éppen az egyházra nézve is.

Hanem, gondolkoznunk kell a felett, hogy a veszedelmet miképpen előzzük meg, a nemes harcot miképpen harcoljuk meg? Azt már sejtjük, hogy az életbe lépő új törvények, a papság egyenes kárára, de az anyaszentegyház nagy hasznára lesznek; hiveinket egy csomó kötelezett fizetéstől fogják felmenteni. Nem kötelezik a keresztségnek, a házasságnak a pap előtt végrehajtására, s így az azokért járó fizetések teljesítésére. S ha a nép, talán csak szokásból, vagy éppen benső vallásos ösztönből, mégis megjelenik a pap előtt is: tapintatos eljárás mellett, ezekért a funkciókért díjat nem követelhetünk, csupán az önkéntes adakozást hagyhatjuk fenn számukra. Ez eljárás már magában véve egyik mód arra nézve, hogy a szegény nép ne idegenedjék el egyházától és papjától. Lehet, hogy a mit mi elhagyunk, megadják azt ők önkint, de ha nem adnák is, az egyház magas rangú érdeke azt követeli, hogy azt ne kérjük. Ügyelnünk kell arra is, hogy a papi béreket, különösen ily féltett helyeken ne csigázzuk fel magasra, legalább is ne magasabbra, mint a minőt a más egyház hivei fizetnek. De, mivel itt is a papság kárára történék a leszállítás, egy új összeírással lehetne ezen segíteni oly formán, hogy a kárpótlás abból a régen emelkedő, de még fel nem emelkedett állam-segélyből történék. Ez is némi könnyítés lenne igen sok egyház hiveire nézve.

Ám, ez még mind kevés, s úgy szólván, semmi sem arra nézve, hogy egyházainkon segítve legyen. Ez és más hasonló eljárások és intézkedések csak

közvetve folynak be a hivek megtartására és az egyház megerősítésére, de e mellett még mindig fenmarad a hiány. És ezt a hiányt elenyésztetni maguk az egyes egyházközségek, éppen szegénységük miatt, nem is képesek; hiszen, ez ellen küzdöttek már eleitől fogva, mégis fenn van. Ide külső segedelem is kell. És hol van ez a külső segedelem? Az államtól alig várhatjuk, mert ez egyes egyházakat állandó segélyben részesíteni, nem fog; ez keblí dolog, azt mondja, oldja meg az egyház. S igazsága is van, mert akkor az utolsó, hazaellenes oláh község is azt követelné, s annak is hasonló mértékkel kellene mérnie. A segélyt tehát, csupán saját magunktól, egyházkerületunktől és egyetemes egyházunktól várhatjuk, s egy kis előrelátással és okossággal, könnyen meg is kaphatjuk. És pedig ily formán. Már régóta halljuk, hogy az állam segíyezni akarja a kálvinista papságot. Hát, ebből elvégre lesz is valami; lenni is kell, mert a helyzet így tarthatatlan. Nő, ha igen, akkor legyünk résen és a fizetés-rendezésnél szabadítsuk fel mind az egyes egyházközségek, mind a kerületek, mind pedig az egyetemes egyháznak ama tőkét, melyek most a papok számára jövedelmeznek és azokat fordítsuk az ilyen szegény egyházak megmentésére. És miért ne volna ez lehetséges? Hiszen, talán mi is rendelkezhetünk a magunk javai felett. A szükség parancsolta, hogy ama jövedelmeket lelkészeinknek adjuk, s hiveink ezért hozták az áldozatot, s viselték a rovatait, de az a szükség most mást parancsol, azt, hogy őket felmentsük az elviselhetetlen terhek alól, s ez által megmentsük anyaszentegyházunkat. S ha az államnak ezen, a lelkészekről elvont és az egyház céljaira, belső szükségeire fordított segélyezések miatt, többet kellene kiadni pár ezer forinttal, avagy miért ne tehetné ezt meg? Hát, nem az államnak, nem a nemzeti törekvéseknek szolgálatában állanak-e azok a szegény kálvinista egyházak? Vajjon, fenmaradna-e azokon a helyeken a kálvinista egyházak és hivek elpusztulása után is a magyar faj, ápoltatnék a nemzeti érzület, kiňajtana-e a honszeretet? Bizonyára, nem! De hiszen, nem kell ezt bizonyítgatni, tudjuk ezt mindnyájan; de, látja és tudja a magyar kormány is, különben nem akceptálta volna püspökünknek ama fennebb jelzett térképét, hogy azokon a pontokon erősítse a magyar fajt.

Bezárom már is hosszúra nyult fejtegetésemet,

melynek célja nem vala más, minthogy rámutassak egyházaink helyzetére és ama fontos misszióra, melynek szolgálatában állanak. Hogy ez így van-e, ítéljék meg kerületünk összes lelkészei, s aztán: videant consules!

A fekete és a veres internacionale.

(Vége.)

Ne azon csudálkozzék a kormány és sajtó, hogy Magyarországon szocializmus van, hanem azon, hogy a gazdagokon kívül, úr és paraszt, hivatalnok, iparos és földmives még nem mind szocialista; mert a nyomor Magyarországon ma hihetetlen nagy és általános. Állam, mivelődés, korigények napról-napra többet követelnek mindenkitől; de adni sem állam, sem társadalom, sem a föld nem adnak elegendőt. A földmunkás ma-holnap a befektetett pénzt és munkát nem kapja vissza a földtől, annyira lesüllyedt a gabona ára; és nem lehetetlen az az idő, a mikor a nyomoruság az államhivatalnokok, tanítók, papok elkeseredett tömegeit a szocializmus rendbontó karjai közé úzi, mert ha állam és társadalom olyan munka után, mely testét, lelkét elsorvasztja, nem tudják őt a nyomortúl megmenteni, ott legalább, úgy véli, a maradék számára segít jobb sorsot teremteni.

Hogy a józan magyar népnél ide jussunk, megakadályozni, talán lehetett volna, ha mindazok a tényezők: állam, egyházak, sajtó, társadalom, melyek kezükben tartották eddig a nép sorsát, mindent megtesznek vala nyomora enyhítésére, lelkének, szellemi fejlődésének helyes irányba vezetésére.

Az államhatalom intézkedéseiben a nép csak katonát és adót szolgáltató anyag; politikája nem ismerte fel, hogy államfentartó tényező is, melyet mint ilyet is védeni, ápolni kell; lelketlenül zsarolni igen, de a sülyedő, szegényedő népmilliókat lábra segíteni, nem találták és ma sem találják az állampolitika feladatának.

Az egyházak predikálnak, de a tévelygő, veszendő juhokat fel nem keresik. Hogy e nyomor-sújtott és gyönyöröket, bűnöket hajhászó népet otthon kellene felkeresni, a világ rendje felett háborgó, valamint a bűnökbe merülő lelkeket a Krisztus evangéliumával kellene kihalászni: annak szükségét még ma sem érzik és éppen azok az egyházak nem, a melyeknek földi vagyonuk is volna e működés sikeresebbé tételére. Isten és a világ ítélő széke előtt a magyar katolikus egyházat legsúlyosabb vád fogja terhelni mindazon iszonyatosságokért, miket a kétségbe hajtott nép itt is árasztani fog a hazára. Oh, te egyedül idvezítő egyház, temérdek földi kincseiddel, meghigyjed, hogy a Krisztus, a kinek nevében vetettél gátat a haza különböző vallásu, istennek őt különböző cerimóniákkal imádó gyermekei békességét, nyugalmát megteremtő törvény elébe, nem ítéled téged ezért jutalomra méltónak úgy, mint ha osztogatnád kincseidet annak a nyomorgó népnek.

Mert, mit gondolsz: vajjon, mivel vezérled népedet biztosabban az idvesség felé? Azzal-e, hogy nem engeded, házassági polgári jogviszonyait polgári hatóság által biztosítani, rendeztetni; vagy azzal, hogy megmentened éhhaláltól a testet, hogy az ne rántsza maga után a föld sárába

a lelket? A ki keresztyén nevet visel, és a Kr. tudományát tanulta, az nem tétovázik a felelettel, de te e kérdésre soha nem fogsz megfelelni, mert arra nézve önmagad felett kellene bírónak lenned.

A magyar nép ma még nem, hanem a külföldi szocialisták az isteni rend, maga az isten ellen is törnek; vallást és istent eltörölni, számúzni akarnak a világból, mert, úgy mondják, »az isten a mi ellenségünk, mert az isten és a Krisztus annak okai, hogy a nép még most is szolgaságban epedez. Mi az emberiségben hiszünk, a vallások ez ezredéves áldozatában. Harc az isten ellen és a Krisztus ellen, harc az ég és föld zsarnokai ellen.» A ker. vallásról a múlt évi zürichi gyűlésen is igen kicsinylőleg, gúnyosan beszéltek s a szervilizmus vallásának mondták. Bizony, szolgaságot a prot. ker. vallás nem, hanem a r. katolikus lehell; istent zsarnokságáért meggyűlölni, róla földi zsarnokokéhoz hasonló képet alkotni, nem a prot. ker. vallásból, hanem a r. kath. egyház tanításaiból lehet; istent és embert egymástól az ev. vallás nem elválasztja, hanem kiengeszteli, szent hármóniába hozza: de az az ev. vallás a r. kath. egyház tudományában nincsen, igaz, hogy a többi sem predikálja alkalmas és alkalmatlan időben.

A sajtó, most már a magyar is, durva tapintatlansággal hintegeti az erkölcstelenség magvait; leplezetlen szemérmertlenséggel, cinizmussal támad, gúnyol minden isteni, vallásos és egyházi dolgot abban a botor hitben, hogy ez a mivelődés egyik kelléke és ezt a kelléket a népnek is meg kell adni. Így hatott közre a szocializmus eszméit terjesztő iratokkal oda, hogy a magyar nép előtt sem sokáig lesz már isteni tekintély. A hozmészvársárhelyi esemény a sajtónál is nagy riadalmat okozott, de még sem fogja észre téríteni annak minden közegét. A mit aztán az erkölcstelen és isten-tagadó világi sajtó ellensúlyozására vallás-erkölcsi iratok terjesztésével a prot. egyházak szegénységükben és kevés buzgóságukkal tesznek, az elégtelen és ma már késő.

A társadalom pedig úgy tesz, még a fenyegető vész láttán is, mint az a fősvény, a ki inkább bele égett házába, minthogy kincses ládját odaveszni engedje.

Talán, egyetlen egy út még volna a társadalmi renddel összeütközésbe jöttöket azzal kibékíteni. T. i. megadni önként mindent, a mit ők követelnek. Leszálánának trónjaikról a királyok és letevéen koronáikat, polgári munkát kezdenének. Levetnék bibor ruháikat az egyházfejedelmek, rengeteg birtokaikat közjóra adnák, ők maguk pedig, mint a vallásnak egyszerű szolgálói, járnának mindenütt annak vigasztalásával. Lemondának a rang és méltóság birtokosai világban birt. előnyeikről, kiváltságaikról, és mint polgárok becsületes munkával bizonyítanak, hogy egyenlők akarnak lenni minden emberrel. Ne ragaszkodnának a pénzhez a milliók urai, hanem adnának eleget a nyomor megszüntetésére.

De mert, a mi földi, ahhoz utolsó lehelletünkig ragaszkodunk, ezért az ilyen békés kiegyenlítés is csak álom marad, hanem meglesz a véres kiegyenlítés, meglesz az iszonyu kitörés, mely elveszi erővel a gazdagtól a pénzt, megalázza a gögös nagy urat lejjebb, mint önkint téve, tennie kellett volna; lerántja, sárba tapodja a bibor ruhát, felforgatja a szilárdnak vélt trónokat;

mindent, mindent vér-özön alá merit a régi világból. Csak egyet nem: a változhatatlan örök istenséget, a ki ellen pedig a porféreg a legbőszültebben tör. Mikor vadbosszúját kitöltve, a mindeneket elsepert veres internacionale a vérkereszttségben állati szenvedélyeitől, fattyú hajtásaitól megtisztul, újjá születik és kezd alakulni új renddé, új társadalommá: abban az új társadalomban nem lesz már osztálygyűlölet, mert az lesz az igazi ker. szociális társadalom, de abban már nem leszünk mi és a mi emberietlen világnézeteink. Ez új társadalom felett is ott fog állani elérhetetlen magasságban, mégis közel, védelemre, áldásra kiterjesztett karokkal az, a kit az emberi bős harag megsemmisíteni akart, de a kit meg sem közelíthetett, mert te leszel az, diadalmas nagy úr isten, ragyogó dicsőségben!

Tehát, nem a fekete, hanem a veres internacionale fog győzni, de a romok alól a mi kikerül, az még sem a veres internacionale lesz többé, hanem az az égi eszme, a mit benne az emberi vad indulatok elfojtottak: a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméje. Ezért kell az emberiség tökéletesedésének örök törvénye szerint győzni a veres és nem a fekete internacionalenak, a mely nem más, mint a sátán akaratának e földön végrehajtója.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyének folyó évi június 12-én gyámintézeti és általános Papi Értekezleti, 13-án egyházmegyei tavaszi rendes közgyűlése volt Szász-Régenben.

A gyámintézeti gyűlés főtárgyát a választmány egy évi működésének eredményéről szóló jelentés képezte, melyet Pap Lajos, jegyző olvasott föl. Gyámintézeti alapunk 1893 év végén való tényleges állása 17,337 frt. 58 kr. Ez eredményyel együtt, örömmel vettük tudomásul, hogy a kellő biztosítékkal el nem látott tőkék már teljesen biztosítva lettek, s a takarékpénztári tőkéből, mely csak öt százalékot jövedelmez, mintegy 2500 forint nyolc százalékos kamatozás mellett, telekkönyvi bekebelezéssel, magánosoknál helyeztetett el. Alapszabályaink értelmében, az özvegyek és árvák évenkénti illetménye, minden öt évre előlegesen levén megállapítandó, a következő öt évi ciklusra egy-egy évi illetmény 60 forintban állapított meg. A papi temetkezési egylet anyagi állapotát feltüntető kedvező eredmény következtében, az egyes halálesetek alkalmával kiadandó 50 frt. temetési összeg jövőre, egyelőre 75 forintra emeltetett föl. Végül, indítvány adatván be az iránt, hogy temetkezési egyletünk tagjai sorába jövőre a papnék is fölvettesenek, bizonyos évi díjjaik befizetése mellett: Tavaszi József elnöklete alatt egy négy tagú bizottság küldetett ki, mely hivatva van, az őszi közgyűlés elé az indítványnak megfelelő, de a meglevő alapszabályok keretei között alkotandó újabb tervezetet beterjeszteni elfogadás és megerősítés végett.

Ezzel a gyámintézeti közgyűlés befejezést nyervén, kezdetét vette az általános Papi Értekezellet. Farkas Károly, póka-kereszturi pap, értekezleti elnök üdvözölvén a megjelent tagokat, megnyitó beszédében jelzi papi hivatásunk fontosságát, levén a papok szegeletkövei az enyaszentegyháznak, kiknek vállain nyugszik a teher, a hívek ezreinek lelki üdve, boldogsága, szellemi, s talán anyagi boldogulha-

tása is. A papok a nyájnak pásztorai és «Boni pastoris est tondere, sed non declubere pecus.» Ebben a rubrikás, rendeletes, paragrafusos és nagyszabásu alkotások korszakában meglehetősen igénybe van véve ideje még a gregárius papnak is. A gondozására bizott egyház, az irások tanulmányozása, ige-hirdetés, saját családjának fentartása, a társadalom: mind-mind megkövetelik a maguk részét. E kötelességek teljesítése közben egy kis szórakozás, egy kis pihenés, nem árt nekünk sem. De, hol pihenünk? A legtöbb papnak anyagi helyzete nem engedvén a fürdőzést, utazásokat, s más ilyen nemű szórakozásokat: értekező felelete szerint, pihenünk otthonunkban, parokhiánkban, a honnan, mint a rege Antaeusa, folyton új erőt merítsünk. Tegyük ezt az otthon Tusculánnummá, a honnan ne kíváncsozunk a nagy világ zajába. Igen szép és élethű vonásokban rajzolván erre vonatkozó nézeteit, felhív mindnyájunkat, hogy parokhiáinkat gyümölcstermő és diszfák ültetgetése, virágok ápolása, stb. által tegyük paradicsommá, kedves helylyé, hol a munkában kifáradott lélek aztán pihenést találhasson. Minthogy, azonban, a pap halálakor a legtöbb alkalommal bekövetkezik az a szomorú dolog, hogy avatatlan, s nem ritkán illetéktelen kezek szétépik, nyomtalanná teszik, mit egy fáradságos papi élet hangya-szorgalommal rövidebb, vagy hosszabb idő alatt, kisebb-nagyobb sikerrel alkotott, s valahányszor új pap kerül a parokhiába, a legtöbbször üresen kapván udvart, kertet, mindenik elől kell hogy kezdje a parokhia díszítését, befásítását: nagyon kívánatos volna, hogy már egyszerűvalahára emeltessék jogérvényes határozattá, hogy «a mi a parokhián van, mindenestől fogva tartozzék a parokhiához; a mit a pap saját pénzén alkotott, utódaitól váltsa magához az ekklezsia»; így aztán az új papra nézve is «otthon» leendő a parokhia, hol megtalálja szórakozásait, pihenő helyét. Ez otthon aztán időrül-időre mind szebb és vonzóbb leszen az egymás után következő papi nemzedék számára. És ennek végre meg lenne a maga morális hatása a gyülekezetekre nézve is, mert «non tantum feræ, sed arbores loquuntur.»

A felvetett eszmét és óhajtatást Értekezletünk magáévá tevén, vita provokálása nélkül elfogadja és kimondja, hogy az esperesnek mindig legyen gondja, hogy papváltozások alkalmával minden, a parokhián levő épületekről, kertben levő fákról, stb.-ről jegyzék vétetvén föl, tudtára adassék mindenkinek, a kiket illet, hogy azok, mint az egyház elidegeníthetetlen tulajdonai, érintetlenül ott hagyandók, természetesen, a pap utódainak esetleges követelése fentartása és megtérítése mellett.

A papi könyvtárról, valamint a két fiokör egy évi működéséről szóló jelentések tudomásul vétettek, elfogadtatván egyszersmind azon előterjesztés is, hogy papi könyvtárunk számára Jókai összes művei, négy év alatti részlet-fizetésre, megrendeltettek.

A június 13-án tartott egyházmegyei közgyűlés reggeli fél 9 órakor templomi istentisztelettel vette kezdetét. Imádságot és egyházi beszédet Szabolcska Mihály falusi pap tartott. Alapigéje Gal. V 1 «A szabadságban, melylyel Krisztus szabadokká tett, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgálatnak igájával.»

Beszédében rámutatván arra, hogy a szabadság nél-

külözhetetlen mindenütt, hol a haladás lehetősége nincs kizárva: följejt, hogy miben áll az evangyéliumi szabadság és miféle hatása van annak a polgári viszonyokra. A gonddal kidolgozott, s a napi egyházas irányu eseményeket is igen ügyesen érintő szónoklat után, mely mindnyájunknak érdeklődését és elismerését teljesen megnyerte, s méltán ki is érdemelte, azzal az örömmel távoztunk az úr házából, hogy Szabolcska nem csak ihletett költő, de jó pap is, ki a reábizottaknak hív és igaz sáfára.

Isteni tisztelet után a rendes tanácskozási helyen Lénárt József esperes jelentése volt az első tárgy. Esperes aa. e jelentésében az őszi közgyűlés óta eltelt félév eseményeiről, fontosabb mozzanatairól adott hí képet. Egyházmegyénk közmunkásainak sorát e félév alatt a halál nem gyérité. A papi karban változás nem történt. A tanítói testületben a következők történtek: Dali József m.-péterlaki kántor-tanító Sárpatakra lépett át, helyébe Felméri Sándor választatott. Toldalagra levita-tanítóvá választatott Tökés János, kendői tanító. Eltávozásukat jelentették be: Székely Lajos Sz.-Ludvégről M.-Délőre, Bartha László M.-Régenből Felébe. Az esperesi vizsgálat az egyházmegye háromötöd részében elvégeztetett; a kétötöd részben elvégezhető nem volt, részben némely vidéknek a tavaszi változó időben nehéz közlekedési viszonyai, részben a miatt, hogy a számadások ez évben sem adattak mindenünnen be, a kellő időben. A radnótfáji templom már annyira készen van, hogy augusztus hóban felszentelhető lesz. Beresztelkén a templom megnagyobbítása és torony építése van tervbe véve. Sürgős javítást várnak még ez évben a n.-ölyvesi, m.-újlaki, m.-péterlaki és n.-ercsei templomok. A m.-bölkönyi iskola fölépítve, rendeltetésének átadatott; a disznajói iskola-építés befejezéséhez közelg; az ér-szengyelinek befödése van még hátra, Póka-Kereszturon fedél alatt van már az iskola, Magyarón az iskola-építés kezdendőben. Papi lakás épült N.-Ölyvesen.

Kántori lakás van készülöben M.-Vécsen. Gazdasági mellék-épületek építettek a v.-szentiváni és magyarói papi telken. Díjlevél változás történt Toplicán, hol a körlelkészi fizetés 600 frtról 800 frtra emeltetett; a felialusi egyház a közmunkát megváltotta, Körtefáján a teljes papi kepeválság mi hamarabb életbe léptethető lesz.

Nemes szívű, kegyes adományokat tettek: özv. báró Bánffy Jánosné ő méltósága, ki a beresztelki, általa épített iskolának egy jeladó csegettűt hozatott, s a tervbe vett templom-javitáshoz 40 frtot küldött; egyszersmind kieszközölte, hogy elhalt b. e. leánya emlékére iskolai alapítvány címen a m.-vásárhelyi kollegiumnál elhelyezett 2000 frt., miután az iskola Beresztelkén felépítettett, a beresztelki templom és torony-építkezéshez kiutaltassék. Özvegy báró Bánffy Zoltánné ő méltósága, szintén a beresztelki templom és torony-építkezésre 1,000 frtot adományozott. Özv. báró Bánffy Györgyné ő méltósága a m.-pagocsa levita-tanító évi javadalmazására 12 véka tiszta búzát és 12 véka török-buzát folyosított. A nemes szívű adakozók iránti hála és köszönet-nyilvánítás az egyházmegyei tanács részéről annak idejében már megtörtént. Az Ig.-Tanács az építkezési alaptól a toplicai templom-építésre 2000 frtot, az ölyvesi templom-javitásra 100 frtot utalt ki.

Esperes aa. e jelentésében különösen két dologra hívja fel a közgyűlés érdeklődését és figyelmét. Egyik a községi Hitelszövetkezetek megalakítása, mely már néhány községünkben szerveztetvén, bebizonyította életrevaló voltát; másik a Sárospatakon megjelenő «Őrálló» című református politikai lap, mely rövid félév alatt oly munkát végzett, oly szolgálatokat tett, hogy legjobbaink elismerését, tiszteletét méltán kiérdemelte s magát méltóvá tette arra, hogy minden hí kálvinista és szabad gondolkozásu ember pártolásában részesüljön.

(Vége következik.)

Benedek Árpád,
vajda-szentiváni ev. ref. pap.

TÁRCA.

Evangyéliumi elmélkedések.

(Irta Dicsőfi József, a debreceni evang. ref. theol. akademián volt ny. r. professzor, s most a debreceni ev. ref. egyház egyik lelkipásztora. Debrecen. Ára 3 forint.)

(Vége.)

Tartalmi kivonata a könyvnek következő. Elérkezett az az idő, mikor nem szórszálhasogató kérdések fejtegetése építi fel a valódi vallásosságot, hanem az az alázatos keresztyén tudás, mely nem vágyik többre, mint a mennyit a szent írásban talál, mely felemelt tövel és meleg szívvel kutatja mindazt, a mit tudni lehet és tudni is kell, de kerüli mind azt, a mit tudni nem lehet és nem is kell.

Első kérdés tehát, hogy mi a vallás, ha azt helyesen akarjuk értelmezni? E kérdésre megfelel az őshéber vallás, mert történeti fejleményt mutat. E vallásban három momentum nyilatkozik meg: a világ, a hatalmas természeti erők, és az ember a maga kicsinységében, ama hatalmas erőkkel szemben a maga parányiségében. E három közül az utolsó elvezette az embert oda, hogy szemben találta magát az érzéketlen világgal, s magát lelki személyiségnek ismerte fel. Ugyanez vezette el őt a világ feletti isten fogalmára, ki éppen úgy öntudatos, mint ő. Látni való tehát, hogy az

embert a természet, a világ vezette el az isten fogalmára, a miből következik, hogy a vallást kereső embernek nagyon is tudnia kell, hogy ő e világhoz is tartozik, de bizonyos tekintetben felette is áll annak. Tehát, a vallás oly emberek megnemesítő életelve, kik már tudják, vagy még nem felelték el, hogy bár ők e világhoz tartoznak ugyan, de felette állanak annak és éppen ezért életüket ama világ felett álló lény ismerete szerint rendezik be. Nem helyes, a vallást sem az ismeretben, sem a függés érzetében keresni. A vallásra az embert a vágy vezeti el. A vallás tehát egyfelől boldogságot ad, meri kielégítést nyújt, s ebben is a vele együtt járó jó nyilatkozik meg, másfelől kiegészítő részét teszi a hit egy felsőbb lényben.

Az embernek, hogy vallásos legyen, szüksége van történeti isteni kijelentésre. Az isten kijelenti magát a történetben, történeti tényekben, mert nekünk, hogy vallásunkhoz mindig ragaszkodjunk, szükségünk van ama bizonyosságra, hogy ő érdeklődik irántunk. Vannak, kik állítják, hogy ily történeti tényekre nincs szükségünk (Lessing, Kant, Fichte), de ezeknek nincs igazságuk. Mert az az egyedül való igazság, hogy isten van, még magában nem elég, ez vallást nem szül, az is kell, hogy ragaszkodjunk hozzá. Csak történeti

tények alapján hihetünk a bennünket megsegítő istenben. S a vallás-tudománynak megvannak a maga eszközei, hogy azokat a történeti tényeket kitisztázza. És melyek a jellemvonásai a kijelentésnek *a)* hogy itt történt e világban, külsőleg, *b)* hogy érthető, *c)* hogy soha sem egyes emberért történt, hanem az emberek egy bizonyos társaságáért. E kijelentés Krisztus előtt csak Izraelben lett valóság, hol az isten élő, személyes vonatkozásban ismertette meg magát a nép őseivel. Ha aztán az első kijelentés megvolt, következett belőle a második is.

A második kijelentésből származott a keresztyén vallás, mely nem más, mint az isten országa e földön. Ez ország az istené, ide kell belépni mindnyájunknak, hol egyetlen törvény uralkodik: a szeretet. Itt megszerezzük a szabadságot *a)* az istennel szemben, ebben azt is, hogy szabadok leszünk a bűntől, még pedig az isten kegyelme alapján, *b)* az emberekkel szemben (harag, bosszuvágy), *c)* a világgal szemben (halál, örök élet); ez országban tehát személyesen tovább élünk. Az isten országa emberek társasága (láthatatlan egyház) s munkálkodni kell, hogy minél tökéletesebb legyen és célját minél inkább elnyerje. És mert Jézus ez országnak első legtökéletesebb tagja volt, innen az ő személyisége igen fontos ez ország többi tagjaira nézve, hiszen, ő a szent háromságban fiu-isten. Ez ország azután a szentlélek által jut teljes diadalra. (Szentháromság, mely jelvénye, szymboluma a keresztyén vallásnak.) Különbőség van a látható egyházak és az isten országa közt, de az utóbbi a célja mindeneknek, melyet annál inkább meg tud valósítani, minél inkább képes személyes meggyőződést kelteni, a mi csak tudományosan képzett lelkipásztorok által lehetséges. A keresztyén egyházakban növelkedhetünk fel valóságos keresztyénekké, nem pedig azon kívül (anabaptisták). Az isten országa kötelez és indít minket az erkölcsi jó cselekedetre, így a keresztyén vallás az erkölcsi tökéletesedés vallása is. Az erkölcsiségnek pedig az örök élet a célja, nem pedig a bölcsészek által kitalált önmagában vett jó, mert az képtelen valami.

A hit bizonyossága, vagyis a vallás a szentírás alapján, mint a mely a kijelentés történeti tényeinek okmánytára. Ez nem olyan értelemben istentől ihletett, hogy minden szót maga az isten sugalmazott; ennek maga a szentírás mond ellene. Csak a tartalma, az üdvre vonatkozó tartalma isteni kijelentés ez iratoknak és nem maguk az egyes könyvek. Szentírók pedig azok az emberek, kik hiven tudták visszaadni az isten kijelentését. Ők emberek voltak, kik sokat irtak maguktól is, a mi oka azután annak, hogy a szentírásban az egy hatalmas hangot sok mellékhang követi. A haladó emberi tudomány soha sem döntheti meg a kijelentés tartalmát.

A vallással ma sok tekintetben ellenlábás a tudomány. Nem a filozófia, mert ez is a saját elveiben való hittel konstruál, hanem a term. tudomány, mely nem hisz: csak azt, a mit demonstrálni lehet. Pedig a mire ez a tudomány hivatkozik, a cél fogalma, szintén nem esik a tapasztalat körébe és személyes érdeklődés nélkül ez sem megy semmire. A keresztyén hittel ellentétbe állítja még magát az u. n. igaz hitet, mely folytonosan a szentlélekre hivatkozik. Ez az igaz hit csak az ábrándozások közt találja meg valódi helyét.

Ennyi nagyon rövidre fogott tartalma a bevezetésnek, mely 116 lapra terjed. A tulajdonképpeni tárgyalás két fő szakaszra oszlik. Az első rész beszél a Jézus Krisztus sze-

mélyiségéről, a második Jézus Krisztus tanáról, vagyis az isten országáról.

Az első rész Jézus Krisztus személyiségét hozza fűzi az ünnepekben rejlő eszmékhez: az adventhez, karácsonhoz, stb. Az adventnél megmagyarázza azt a nagy várakozást, a melylyel a Jézus iránt voltak, valamint a görög-római, a keleti és a zsidó élet jellemzőbb nyilvánulásait, melyek mind előkészítették a Jézus megjelenését. A karácsonnál a legnagyobb csodát: Jézus természetfeletti születését, a kijelentések kijelentését. A virágvasárnapnál a Jézus célját, hogy ő milyen országot akart felállítani. A nagy pénteknél, hogy a Jézus halála biztosít minket bűneink bocsánata felől és ezért ez főpapi áldozat, vagyis olyan, mint a régi főpapaké, melyben két momentum nyilatkozik: isten bűnbocsátó kegyelme és a nép hozzájárulása e kegyelemért való imádkozáshoz. Így vagyunk mi is ez áldozattal és ez áldozat emlékeivel. Jézus tehát egyfelől bizonyossá tett isten kegyelmes szeretetéről és így isten képviselője előttünk, másfelől, felemel minket az istenhez, mint a mi képviselőnk ő előtt. Ezekért kellett neki meghalni. Nagyon szép fejtegetés az, mely a husvétéről szól, hol ki van mutatva, miért kellett az atyának a mi érdekünkben feltámasztani a Jézust és hogy miért volt ez történeti valóság. Az áldozó csü-törtöknel szintén mély szentírásbeli hit és jártasság nyilvánul annak bebizonyításában, hogy a feltámadás után már nem új csoda a menybemenetel. Végre, e fejtegetéseket be-zárja az, mely a pünköstről szól, mely után mindjárt következnek azok, hogy miért nevezte magát Jézus «az ember fiának», «az isten fiának», hogy e kettő között mi a külön-bőség? Szép kérdés itt az, hogy milyen a viszony az atya és fiu között, bár teljes felelet itt sincs rá adva, a miért is csak a csodás születésre történik utalás. Utolsó két kérdés azután az, mely a «Messiás»-ról, és a mely a «Dávid fiáról» szól.

A második rész hat szakaszban a következő hat kérdéssel foglalkozik: 1. Isten országának jelleme. Isten országában a mennyei atya és az ő fia. 3. A tagság feltételei isten országában. 4. A tagság akadályai isten országában. 5. Isten országa tagjainak jellemvonásai és 6. Isten országának jövője.

Mindenik kérdésre megfelel szerző Jézus páratlan tanításából, a példabeszédekből, melyeket bámulatra méltó ügyességgel válogat össze és nagy biblia-magyarázó képességgel fordít hasznára, kivonván belőle a szebbnél-szebb tanulságokat. Valamennyit lehet használni bibliai magyarázatok gyanánt, itt-ott kész homiliáknak is. Az eszmemenet álljon itt, habár nagyon rideg és minden gazdagságától megfosztott rövidségében.

I. Isten országának jelleme az, hogy kezdetben kicsiny de azután nagyra nő, hogy árnyékában népek nyugodhatnak meg (a mustármag), megnő pedig magától, az ember külső beavatkozása nélkül (az elvetett gabona mag) megnemesíti és áthatja az egész emberiséget és pedig titkos, nem látható módon (a kovász), és így tehát az ország kincseiért nekünk mindent fel kell áldoznunk, mert ez minden emberi drágaságnál nagyobb (a legfőbb kincs; a legdrágább gyöngy).

II. Az isten országában a mennyei atya semmi fáradságot nem kimél, hogy megkeresse, a mi elveszett vala (el-veszett juh) minden egyes ember nagyon értékes ő előtt, (tiz drahma) azért mert ember, és nem kimél semmit, hanem felhasznál minden eszközt (ugyanaz); éppen e céljára

tekintettel nagyon hosszútűrő, de nem végtelenül, hogy az igazságot mindig halogassa, mert a büntetés órája is eljő (fügefá.) Csak egy jutalmat ad mindenkinek tekintet nélkül előbb, vagy utóbb megtérésére, t. i. az örök életet (a szőlőműveseket fizető gazda). Az atya a fiu által vezeti el céljához az emberiséget, ki egyesíti az egészet, vele a legjobb viszonyban él, mint a ki az isteni kijelentés közvetítője (jó pásztor).

III. A mi a tagság feltételeit illeti először is meg kell térni, el kell vetni a gonosz indulatokat, mert csak így számíthatunk az isten szeretetére (tékozló fiu); nem külső cselekedetek kellenek ide, hanem az egész lélek, a teljes bensőség (ó és új tömlő, ó és új posztó) továbbá követni kell a Jézus Krisztust, habár a legnagyobb szenvedésekben is (toronyépítés, hadakozás).

IV. A tagság akadályai: a makacsság, hajthatatlanság, (gonosz szőlőművesek) a földhez és ennek elmulandó javaihoz való ragaszkodás (gazdag és Lázár), továbbá, ha nem tudunk tisztán látni, bűneinket nem ismerjük be és azok bocsánatával nem törődünk (nagy vacsora), ilyen még az elbizakodottság, a melyben azzal ámitjuk magunkat, hogy boldogok vagyunk örökre a földiek birtokában (bolond gazdag). Ehhez járul az is, ha csak azt látjuk mindig, hogy nekünk magunknak van igazságunk, vagyis ha a dicsekvés gőgje fogott el a saját erkölcsi tökéletességünkkel szemben (farizeus és publikánus). Nem kisebb akadály ezeknél a két-színűség és képmutatás (egy apa két gyermeke). Végre, az isten országába való belépés akadályja az is, ha lelkünk nem elég fogékony ennek javai iránt (a magvető).

V. Az isten országa tagjainak jellemvonásairól ismét sok példabeszéd szól. Ezek értelme a következő: szüntelenül kell imádkoznunk és kérnünk az istent (igaz bírót) és pedig jó reménységgel, mert a szerető atya meghallgat (a rimánkodó barát). Szeretnünk kell a Krisztust (a két adós), felebaráti szeretetünket, mely első rendű kötelességünk, tetteiben kell nyilvánítani (irgalmas samaritanus), alázatosnak kell lennünk úgy embertársaink (az első és utolsó hely), mint az isten iránt (a szolga), a tőlünk elmulandó földi javakat igazi okossággal, előrelátással az örökélet érdekében kell felhasználnunk (a hűtelen sáfár), hűséggel kell kamatoztatnunk mindazt, a mit az isten országa érdekében Jézus Krisztustól vettünk (a hű szolgák), végre, nem szabad megelégednünk azzal, hogy csak halljuk a Krisztus tanításait, hanem egész életünket a szerint kell berendezni (a bölcs és bolond építő mester).

VI. A mi az isten országa jövőjét illeti: teljes bizonyosság, hogy egykor diadalra jut és teljes tökéletességre, éppen ezért ébren kell, hogy várjuk azt, mert nem tudjuk, mikor lesz meg az (a tiz szűz); ez ország fejlődésének vége akkor lesz, mikor annak feje, a Jézus Krisztus eljövend, a mikor itélet lesz (a búza és konkoly); ez országba mindenkit fel kell venni, a ki a legkisebb hajlandóságot mutatja (a gyalom) és a kik itt vannak, azokat maga ez az ország juttatja el céljukhoz, mert itt mindent meg lehet tanulni (a keresztyén írástudó).

Ime, ez lehetőleg rövidre fogott tartalma az Evang. Elmélkedésnek; ezek ama nagy kérdések, melyekről a szerző közel négyszáz lapon tárgyal. E tartalmi kivonat, azonban, úgy szólván, semmi, mert ebben nem tűnik ki a nagy bibliai ismeret, melylyel e könyvben találkozunk. Ezt el kell olvas-

nunk, hogy valódi hasznára fordíthassuk lelkünknek. Nem tudjuk tehát eléggé ajánlani olvasóinknak, hogy e könyvet éppen gyakorlati használhatósága miatt szerezzék meg, fordítsák javukra, mert a mit ebből tanulhatunk meg, annak értéke a legnagyobb minden ember előtt, ki arra van hivatva, hogy az isten igéjét predikálja. Nagyon melegen ajánljuk az Evangyéliumi Elmélkedéseket minden egyes olvasóink kiváló figyelmébe.

Különfélek.

Szives kérelem.

A sok és sokféle munka és elfoglaltatás között, úgy véljük, olvasóink tán észre sem vették, hogy a folyó esztendőnek is már majdnem fele elmúlt. Nehezünkre esik, hogy erre figyelmeztetnünk kell. De meg kell tennünk, mert mi nagyon is érezzük ennek jelentőségét, holott azok, kiknek lapunkkal és annak fentartásával szemben kötelezettségeik vannak, ha nem is mindnyájan, de három-negyed részük teljesen megfeledezett.

Szivesen kérjük mindazokat, kiket illet, hogy tartozásaikat törleszteni igyekezzenek, szemeik előtt tartván Máté 18. 28. versét: «Fizesd meg, a mivel tartozol.»

Kolozsvártt, jún. 5. 1894.

Szász Gerő.

= **E számunk utolsó levén e hónapban**, szivesen kérjük olvasóinkat, hogy szavazzanak egyik vagy másik cikkre.

Pályázásra bocsátott cikkeink a következők

1. A miárvaházunk.

Egyházunk helyzete és feladata.

3. A fekete és veres internacionale.

Kérjük olvasóinkat, hogy minél számosabban sziveskedjenek szavazatuk által érdeklődésüket megmutatni, és szavazatukat jul. 10-ig beküldeni.

= **Tisztelet adassék a zilahi ev. ref. egyháznak**, és az egész városnak! Olvasóink már tudják, hogy a diosadi templom felszentelendő levén, a zilahi ev. ref. egyház megragadta az alkalmat, és meghívta főtiszt. püspök aát. hogy látogassa meg. A püspök kész szívvvel fogadta és örömmel teljesítette a fölkérést. Folyó hó 23-án Zilahra érkezett. Az időjárás is, az esztendőnek e legnagyobb csapása, kedvezett: fellegetlen, derült idő mosolygott alá, mely hangulatosabbá tette az utazást a szép Szamos-völgyen és a megérkezést Zilahra. Azt nem is kell említenem, hogy külön bizottság ment püspök aa. elébe, üdvözölte a megye határán és kísérte a városba, mely diadal-kapuvál és utcái zöld lombokkal voltak díszítve, és behintve pázsinttal, virágokkal. Zilah városa talpon volt. Nem csak hiveink, kik három-negyedét teszik a lakosságnak, hanem az egész város talpon volt, és szives melegségével, harsány éljenekkel, és a szeretetnek közvetlenségével tette fényessé, impozánssá a bevonulást, melyhez hasonlót még senki sem ért meg Zilahon, és a mely sokáig lesz bevésve az emlékezetbe. A délután folyamán a tisztelgéseket fogadta főtiszt. püspök aa. a megyeháznál, míg az estét ezekre és ezekre menő közönség részvéte mellett, egy pompásan rendezett és százakból összeállított fáklyás-zene zárta be. A másnapi isteni tiszteleten főtiszt. püspök aa. tartott beszédet, míg egyházkerületi jegyző aa. egyszerű imával vett részt a templomi szolgálatban. A pompás, nagy templom zsufolásig volt telve minden felekezeti hűvekkel, melynek mégis igen kevés része juthatott helyhez. A beszéd mély hatást keltett, és sokáig feledhetetlen lesz mindazoknál, kik hallhatták. Istentisztelet után, főtiszt. püspök aa. elnöklete alatt egyházi közgyűlés is tartatott; nem is említve, hogy még előbb meglátogatta a kollegiumot és jelen volt az igazgatóság amaz ülésén, mely az az nap tartott dimissio felett intézkedett. Majd kétszáznál többül álló diszebédre gyűlt a város disze, java, mely ünnepélyes hangulattával és mégis a legfesztelenebb közvetlenséggel ragadott

meg mindenkit. Ki tudná elbeszélni mindazt a kedvességet, azt a rokonszenvet, a szeretetnek és tiszteletnek azt az élénk kifejezését, melylyel a városnak kicsinyje-nagyja, a legintelligensebb osztálytól a népig mindenki illetve püspök aát. ki helybeli pap, Magyarósi István vendégszerető házában volt szívesen látott vendége, míg egyházkerületi jegyző aát. dr. Both István, tanár, tüntette ki megtisztelő meleg fogadásával. Egy szóval, a zilahi ev. ref. egyház, sőt az egész város kétségbe nem vonható jölét adta, hogy felséges hivatásának teljes tudatában van, hogy kötelességein túl, hiven szolgál ama nagy és szent céloknak, melyeknek mindnyájan nap-számosai vagyunk: az erkölcsi világrendnek, a vallásosság-nak, a felvilágosodásnak és hazaszeretnek. Éljen és virágozzék Zilah városa!

— **A diosadi templom, mely húsz év óta áll készen, és még javításra is rászorult már, végre folyó hó 26-án ünnepélyesen felszenteltetett.** Nem is kell mondanunk, hogy a szilagy-szolnoki egyházmegye derék papságának jó nagy része, élén az esperessel, Viski Pál, aá.-val, már a püspök zilahi fogadásánál jelen volt és e napon is, egyesülve gondnokaival és a Zilahról kirándulókkal, hosszú kocsisorban kísérte püspök aát. a Zilahról két órányira fekvő Diosadra, e szép, nagy, tiszta magyar és tiszta kálvinista községbe. A szeretetnek és tiszteletnek őszinte nyilvánulása itt is ismétlődött és valóban megható volt az egyszerű népnek rajongással határos közeledése a főpásztorhoz. A felszentelési szertartás a szokott ünnepélyességgel tartott meg, melyben a püspökön kívül részt vettek: Szász Gerő, Viski Pál, Dobai Lajos, Vince Ödön, Szász Ferenc, Káli-Nagy Elek, és a helybeli pap, Szabó Pál. Megható volt nézni, látni, hogy több mint nyolcszáz ember járult a szentasztalhoz és részesült az urvacsora szakramentumában, melynek kiszolgáltatása másfél óráig tartott. A püspök ott léte, a lefolyt ünnepély hatása sokáig fogja éreztetni jótékony hatását az egész vidékre, mely amaz exponált helyen valóságos nemzeti misztériót teljesít. A főtiszt. püspök úr még az nap visszatért Zilahra, hogy másnap haza utazzék. Már itthon is van, hogy folytassa tovább amaz áldásos munkát, melynek gyümölcsseit ez után jövő, hosszú idők fogják élvezni áldólag.

— **A polgári házasságról szóló törvényjavaslatot a főrendiház folyó hó 21-én tartott ülésében négy szótöbbséggel általánosságban, s ugyancsak e hó 22-én részleteiben is megszavazta.** A részletes tárgyaláson 228 főrend volt jelen, tehát negyvennégygyel kevesebb, mint a meg-

előző napi szavazáson, s még csak néhány napig tartanak a parlamenti küzdelmek a reformok keresztülviteléért, aztán fegyverszünet lesz őszig, szeptember végéig. A képviselőház mihamarább letárgyalja a polgári házassággal összefüggő három egyházpolitikai javaslatot is. Az a körülmény, hogy a házasság-jogról szóló törvényjavaslat elintézése, után a többi egyházpolitikai javaslat tárgyalását a korai őszre halasztották a főrendek, egyáltalán nem fogják késleltetni a reformok életbe-léptetését. A belügyminiszter ez idő alatt minden hatáskörébe tartozó előkészületet megtenni szándékozik az állami anyakönyvek, illetőleg, az állami anyakönyvi hivatalok életbe-léptetése iránt. Az erre szükséges rendkívül terjedelmes anyag, a mely még személyi kérdések minden részletére is kiterjed, már összegyűjtve, készen áll a miniszteriumban.

— **A napokban vettük gyászos hírét** ama mélyen elszomorító eseménynek, hogy érszodorói paptársunk Fazekas Ferenc, f. hó 19-én, életének 86-ik, lelkipásztorokodásának 53-ik esztendejében végelgyengülés következtében meghalt. Benne egy tipikus alakját veszítettük el ama régi módi papoknak, kik példányképeül szolgálhatnak az újaknak kipróbált hitük, az anyaszentegyházhoz való törhetetlen ragaszkodásuk és ezzel mind a halálig összeforrott szolgálatuk buzgó teljesítése által. Ötven évig sáfárkodott és ez idő alatt mindig megőrizte lelkében az égi mester iránt való hűség szerzetét, ez által azt, hogy saját lelkének nagy gyönyörűségére munkált az ő szőlőjében. Nyugodjék csendesen! Emléke legyen áldott! Példája, ötven évi hű szolgálata legyen előttünk, mint a világító fárósz!

— **Ezer év meseköltése** A «Magyar Mese és Mondavilág»-ból, Benedek Elek e nagyszabású vállalatából a tizedik és tizenegyedik füzetet kaptuk egyszerre. A tizededik füzetben véget ér az öt kötetre tervezett mű első kötete, s ez most már külön is kapható díszes kötésben 3 forintért. Ebből az alkalomból a kultuszminiszterium, mely maga is kétszáz példányt vett meg az iskolai év végén való kiosztás végett, meleg hangú és rendkívül elismerő rendeletben ajánlja Benedek könyvét az összes népoktatási intézeteknek megszerzés végett; a miniszter, jeles tnlajdonságainál fogva, a szó alatti művet, melynek ára kötetenkint 3 forint, a mely azonban kéthetenkint megjelenő 25 krajcáros füzetekben is megszerezhető, az összes népoktatási intézetek (tanító-, tanítónő-képezdek, felsőbb leányiskolák, polgári, felső, nép- és kereskedelmi. ügy szintén az elemi iskolák) tanulóinak, tantestületeinek és könyvtárainak, valamint a népkönyvtáraknak beszerzés végett melegen ajánlja. Mi a magunk részéről csak örülünk, hogy a legilletékesebb helyen ily örvendetes értéket tanusítanak a szó igaz értelmében nemzeti szellemű művek iránt, és ismételten nem ajánlhatjuk eléggé a szülőknak és tanítóknak, hogy a nagybecsű könyv megszerzését el ne mulasszák

HIVATALOS RÉSZ.

1530—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium
mtt. Előljáróságának.

Tudomás, és nyilvántartás végett, tudatjuk, hogy a közoktatási magyar kir. miniszterium a kiskún-félegyházi gimnázium V. VI. és VII. osztályának a nyilvánossági jogot az 1893—94 tanévre folyó évi 24,252. szám alatt megadta.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától,
Kolozsvártt, 1894. június 9-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

760—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztetett siklódi egyházközség énekvezértanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, egyházhatósági beclés szerint, 442 frt. 36 kr. értékű kepe és kánonika-porcio haszonélvezete. Megválasztandó köteles egy évi javadalmának hat százalékát egyszer s mindenkorra, azután az évi járulékot az egyházmegyei gyámintézeti pénztárba fizetni.

Pályázati határnap: folyó év július 22. Folyamodványok

nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, Kecsetbe,
u p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1894. június 26.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

227—1894.

MEGHÍVÓ.

Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye képviselői közgyűlésének illetékes tagjait van szerencsém tisztelettel meghívni, Baróthon, az egyházmegye tanácsstermében, folyó 1894. év július 9-én, délelőtt 9 órakor kezdődő rendes közgyűlésre. E gyűlést megelőző isteni tiszteletet végzi tiszt. Zajzon Gábor, bardóci lelkész atyánkfia. Tárgyai lesznek e gyűlésnek: 1. Esperesi megnyitó és jelentés. 2. A tanács működéséről, 3. A tanügyről szóló jelentés. 4. Jelölés egy főgondnoki és esetleg egy algondnoki állásra. 5. Tanító-bekebelezés. 6. Leiratok, indítványok, stb. tárgyalása.

E gyűlés napján d. u. 3 órakor köztörvényszéki ülés is lesz a felmerült fegyelmi ügyek elintézése végett.

Lelkészársaimat kérem sziveskedjenek az egyházközségeikben lakó közgyűlési tagokat e gyűlésre meghívni.

Közép-Ajta, 1894. június 15.

Kövér András,
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.